

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bc. Michaela Boráňová

Obor: Učitelství ZSV a OV pro SŠ a 2. stupeň ZŠ – Anglická filologie

DÁNSKÝ ŠKOLSKÝ SYSTÉM

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Gabriela Medved'ová

Olomouc 2012

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Boráňová
Katedra:	Základů společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Medved'ová
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Dánský školský systém
Název v angličtině:	The Danish Educational System
Anotace práce:	Tato diplomová práce pojednává o vzdělávání v Dánsku. Popisuje dánskou historii a systém vzdělávání v jednotlivých školních etapách. Dále porovnává přístup a metody používané v obou zemích.
Klíčová slova:	Školský systém, vzdělávání
Anotace v angličtině:	This thesis deals with The Educational System in Denmark. It describes Danish system of education from the historical point of view and deals with education from childhood to adulthood. It compares attitudes and methods used in Denmark with Czech methods.
Klíčová slova v angličtině:	The Educational system, Education
Přílohy vázané v práci:	Přílohy - obrazové
Rozsah práce:	88 stránek
Jazyk práce:	čeština

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedené zdroje.

V Olomouci

.....

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Gabriele Medved'ové za její vstřícnost, ohleduplnost, cenné připomínky, podněty a rady, které mi pomohly při vypracování diplomové práce.

Obsah

ÚVOD.....	1
1 HISTORIE A SOUČASNOST.....	3
1.1 Vymezení pojmu vzdělávání.....	3
1.2 Základní fakta o Dánsku.....	3
1.3 Historie dánského vzdělávání.....	5
1.4 Reformy.....	5
2 JEDNOTLIVÉ ŠKOLNÍ ETAPY DÁNSKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU.....	7
2.1 Nástin základních principů.....	7
2.2 Vzdělávání.....	9
2.2.1 Předškolní vzdělávání.....	9
2.2.2 Základní škola.....	12
2.2.3 Střední vzdělávání.....	17
2.2.4 Gymnázia.....	18
2.2.5 Výrobní školy.....	25
3 VYŠŠÍ STUPEŇ VZDĚLÁVÁNÍ.....	26
3.1 Základní principy, rozdělení.....	26
3.2 Univerzita v Arhusu.....	29
3.3 Zahraniční studenti na vysokých školách.....	32
3.4 Vzdělávání učitelů.....	33
3.5 Předmět Občanská výchova, Základy společenských věd.....	37
4 REFORMA DÁNSKÉHO ŠKOLSTVÍ.....	40
4.1 Nikolaj Frederik Severin Grundtvig.....	40
4.2 Uvádění teorie do praxe.....	41
4.3 Vliv menšin.....	42
4.4 Klíčové vlivy na školský systém.....	42
5 JINÉ DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ.....	44
5.1 Vzdělávání dospělých.....	44
5.2 Celoživotní vzdělávání.....	44
5.3 EUD „erhvervsuddannelser“ program celoživotního vzdělávání.....	45
5.4 EGU „Basic vocational and educational training“.....	51
5.5 Soukromé školy.....	52

6	EKONOMICKÉ PODMÍNKY.....	53
6.1	Ekonomické podmínky.....	53
7	PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	54
7.1	Učitelé v konfrontaci s násilím ve škole, případová studie.....	54
7.2	Úspěšní dánští ředitelé.....	55
7.3	Výuka v přírodě „Udeskole“.....	57
7.4	Pohled Dánů na české studenty.....	59
	ZÁVĚR.....	60
	SEZNAM LITERATURY.....	62
	PŘÍLOHY.....	65

ÚVOD

V předkládané diplomové práci se budeme zabývat vzděláváním a školským systémem v Dánském království. Nejdříve rozebereme pojem vzdělávání, pak se zaměříme na vzdělávání v Dánsku. V zimním semestru akademického roku 2010/2011 jsem v rámci vzdělávacího studentského programu ERASMUS „EuRopean Community Action Scheme for the Mobility of University Students“ měla jedinečnou možnost v této zemi strávit půl roku, jako výměnný student a zkoumat dánský školský systém přímo v terénu.

Cílem práce je najít paralely i rozdílnosti dánského a českého systému, skloubit pozitiva obou systémů a vytvořit „ideální“ systém, který se inspiruje prvky z obou stávajících systémů.

Dánské vzdělávání a způsob výuky se v mnoha ohledech liší od českého tradičního vzdělávání a způsobů výuky. Celkový přístup ke studentům a metody práce jsou v Dánsku v mnoha ohledech efektivnější. To je dáno odlišným přístupem k žákům jako k subjektům edukace. Tato skutečnost se projevuje už při prvním setkání žáka s vzdělávací institucí a je zakořeněna hluboko v historii země. Vzdělávání jde ruku v ruce s kulturou, s mezinárodním rozvojem a s politickým vývojem. Odlišný přístup ke vzdělávání je dán kulturními rozdíly v obou zemích. Při zpracování diplomové práce budeme čerpat z dostupných pramenů. Využijeme především odbornou literaturu v městské a školní knihovně, v druhém největším městě Dánska Arhusu, a relevantní zdroje z internetové databáze. Takto získané poznatky, doplníme o vlastní pozorování školního prostředí. Zaměříme se především na vzdělávání z hlediska přístupu učitelů ke studentům, školní prostředí a celkovou vybavenost škol.

Ke zkoumání a zpracování základních poznatků a dat využijeme zejména kvalitativní metodu výzkumu. Z různých typů kvalitativních výzkumných metod se v první řadě zaměříme na pozorování. Budeme sledovat studenty, pedagogy a školu. U studentů se zaměříme na vztahy v kolektivu, formu spolupráce, celkovou připravenost na hodinu a vztah k učiteli, u vyučujících na promyšlenost sylabu předmětu, odbornost výuky, rozvržení hodiny, používané metody výuky a přístupu ke studentům. Na školu se zaměříme z hlediska vybavenosti, používání moderních technologií, prostorů pro výuku, spolupráce s jinými institucemi a zapojení se do veřejného života. Dále použijeme metodu nestandardizovaného rozhovoru, při němž dánským studentům klademe otázky týkající se způsobů výuky, formy spolupráce,

přístupu a vztahu k učitelům, financování školství atd. Nejdůležitějším bodem výzkumu bude vyhledání pedagogických dokumentů v databázi knihovny a na internetu a jejich následná analýza.

Diplomová práce je rozčleněna do sedmi kapitol. Pro uvedení do tématu a vyjasnění základních pojmů se v první kapitole budeme zabývat vzděláváním všeobecně. V další části uvedeme základní poznatky o Dánsku, historii dánského školství a reformy. Ve druhé kapitole nastíníme základní principy dánského vzdělávacího systému a přiblížíme jednotlivé školní etapy. Zaměříme se na předškolní vzdělávání, základní vzdělávání, střední vzdělávání, gymnázia a výrobní školy. Ve třetí kapitole se budeme zabývat vyšším vzděláváním. Pozorování uplatníme v popisu univerzitního prostředí, kde se také zaměříme na přístup k zahraničním studentům a možnosti výuky předmětů v anglickém jazyce. Dále se budeme zabývat vzděláváním učitelů a předmětem Občanská výchova, Základy společenských věd. V kapitole číslo čtyři, rozebereme reformu dánského školství, na níž se významným způsobem podílel dánský učenec Nikolaj Frederik Severin Grundtvig. V páté kapitole přiblížíme vzdělávání dospělých, soukromé instituce – večerní školy a celoživotní vzdělávání, které má v Dánsku zabudovanou dlouholetou tradici. V šesté kapitole rozebereme ekonomické podmínky. Při sběru materiálů zmíníme čtyři případové studie ze školního prostředí, zahrneme je do kapitoly sedm, a použijeme je k přesnější reflexi situace ve školství.

V závěru práce shrneme získaná poznatky, na základě zpracovaných informací porovnáme český systém s dánským a v několika základních bodech upozorníme na rozdíly mezi systémy. Kombinací různých metod a přístupů se pokusíme navrhnout nejlepší možnou variantu výuky a přinést návrh „nového“ vzdělávacího systému.

1 HISTORIE A SOUČASNOST

1.1 Vymezení pojmu vzdělávání

Vzdělávání je vývoj učebních metod od počátku lidstva, všechny reformy a přístupy k vzdělávání, ale také souhrn vědomostí a dovedností. Vzdělávání je proces, při kterém se učíme poznat všechno vědění, co lidstvo za staletí nashromáždilo, ale také to, co člověk jako jedinec vypořádává ze svého okolí. Novým věcem se učíme od narození až do smrti. Vzdělávání je nikdy nekončící proces.

Vzdělávání je proces osvojování znalostí, dovedností a postojů. Tento proces probíhá učením během výuky, získáváním zkušeností a podobně. Teprve výsledkem vzdělávacího procesu je vzdělání. Vzdělávání je systém vědomostí člověka rozvíjející jeho poznávací a praktické činnosti, kterými se kultivují jeho vlastnosti a ovlivňují jeho postoje.¹

Vzdělávání sehraává významnou roli ve vývoji každého státu. Je odrazem kulturní, hospodářské a morální vyspělosti národa. Vyspělost školského systému se odráží ve vzdělanosti populace, ve schopnosti uplatnit se na mezinárodním trhu práce a celkové připravenosti nové generace řešit životní situace a vést smysluplný a plnohodnotný život. Fungování školského systému spravuje školský zákon.

1.2 Základní fakta o Dánsku

Dánsko je malá země s rozlohou 43 084 km². Leží v severozápadní Evropě a patří k ní také Grónsko a Faerské ostrovy. S počtem obyvatel 5 368 354 patří mezi hustěji zalidněné země. Průměrná hustota je 125 obyvatel na km². Většina obyvatel žije ve velkých a menších městech, na vesnici žije jen 15 % z celkové populace. Dánská populace relativně stejnorodá. Cizinci tvoří jen 9 % z celkového počtu obyvatel.²

---

¹ *Wikipedie* [online]. c2011, poslední revize 03. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/vzdelavani>>.

² *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark*: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 9.

Dánsko je demokratická parlamentní monarchie, jejíž ústava „Grundlov“ byla přijata v roce 1849. Poslední změny byly provedeny v roce 1953. Jednokomorový parlament „Folketing“ má 179 členů včetně dvou zástupců z Grónska a Faerských ostrovů. Volby do parlamentu se konají jednou za čtyři roky systémem poměrného zastoupení. Vláda, tvořena třemi složkami, může kdykoliv rozpustit shromáždění a vyhlásit nové volby. Hlavní složka vlády sídlí v Kodani. Země je rozdělena na pět regionů „Regioner“ a 98 samosprávných územních celků „Primaekommuner.“³

V Dánsku je čtrnáct hrabství - „Amter“, složených z měst a jejich okolí. Ty mají na starosti pravidelnou zdravotnickou péči, lékařské ošetření a středoškolské vzdělávání „Gymnasier.“ 269 obcí „Kommuner“ dohlíží na předškolní instituce, základní školy, nižší gymnázia a jiné speciální školy pro děti a mládež do osmnácti let.⁴

Dánsko patří mezi státy s moderním tržním hospodářstvím, technicky vyspělým zemědělstvím a rozsáhlou vládní sociální politikou (sociálně-demokratický model „Welfare State“). Vyspělost dánské ekonomiky se projevuje vysokou životní úrovní, pevnou měnou i značnou závislostí na obchodu se zahraničím, ale aktivní obchodní bilancí. Ačkoli Dánsko splňovalo ekonomická kritéria Evropské měnové unie (EMU), rozhodli Dánové v referendu v září 2000, že se nestanou její součástí.⁵

---

³ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark:* Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 10.

⁴ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark:* Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 11.

⁵ *Wikipedie* [online]. c2011, poslední revize 09. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/dansko>>.

1.3 Historie dánského vzdělávání

První historické zmínky o počátcích vzdělávání se váží k roku 826, kdy arcibiskup z Brém poslal mnicha Ansgara, aby šířil vědění napříč Dánskem. Ansgar vykoupil z otroctví 12 mladíků a udělal z nich služebníky církve. Tito pastýři „pravé“ víry šířili křesťanství mezi pohanským obyvatelstvem. Jejich vliv, ale nebyl příliš velký, křesťanství se stalo oficiálním náboženstvím až o 150 let později.

Ve 12. a 13. století byly zakládány první základní školy spolu s katedrálami. V roce 1479 dostal král Christian papežovo svolení k založení první dánské univerzity v Kodani. Univerzita v Kodani byla téměř 400 let jedinou institucí vyššího vzdělávání.

V 19. století dochází k rozmachu vzdělávacích institucí. Během tohoto období byla založena Technická univerzita, Veterinární a Zemědělská univerzita, Královská zubařská a Lékařská univerzita. V roce 1814 byla zavedena povinná sedmiletá školní docházka. Městské školy a základní školy s klasickou jazykovou osnovou byly rozšířeny o matematický obor. Byly zakládány obchodní a technické školy i školy pro učitele. Děti na vesnicích byly vyučovány v různorodých skupinách každý druhý den. Druhá alternativa povinné školní docházky proběhla ve městě, kde byli žáci rozděleni do skupin podle věku. Byly zavedeny městské školy od sedmi do čtrnácti let, pro děti, jejichž rodiče preferovali neplacené vzdělávání. Rodiče, kteří chtěli své děti dát do základní školy, je nejdříve museli poslat do soukromé přípravy nebo na soukromou základní školu s přípravným oddělením.⁶

1.4 Reformy

Základní školy byly rozděleny na šestileté třídy, v roce 1871 se páté a šesté třídy s jazykovým zaměřením rozšířily o matematicko-vědní obor. V roce 1903 bylo možné čtyřleté střední školy navštěvovat po ukončení základní i městské školy. Po absolvování zkoušky v pátém ročníku měli žáci možnost jít na střední školu. Po těchto zkouškách školu buď opustili, nebo studovali jeden rok v běžné třídě „Realklasse“ a připravovali se na zkoušky na

---

⁶ NIEL, Egelund. *Profile of Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005. s. 203.

střední úrovni běžná zkouška „Realeksamen“. Další možností bylo požádat základní školy o tři roky vyššího vzdělávání.⁷

V roce 1937 byly stále rozdíly mezi školami na vesnici a ve městech, ale menší vesnické školy už měly dovoleno vytvářet spolky, kde byli žáci rozděleni podle věku, stejně jako v městských školách.

V roce 1958 se rozdíl mezi vesnickými a městskými školami vytratil. První dvě třídy střední školy byly nahrazeny sedmi lety všeobecné školy. Vyšší vzdělávání v základních školách nebo gymnáziích bylo rozděleno na dva hlavní proudy: jazykový a matematicko-vědní. Později byly tyto proudy rozděleny do více složek a sice: moderní jazykověda, společensko-vědní jazykověda, klasická jazykověda, matematika-fyzika, společensko-vědní matematika a bio-matematika.⁸

V roce 1967 byl ve vyšším vzdělávání zaveden nový typ zkoušky vyšší přípravná zkouška „The Higher Preparatory Examination“ (dále HF), ten nahradil přípravný kurz pro učitele, který sloužil jako odrazový můstek na vysokou školu. HF je zkouška ne forma vzdělávání na rozdíl od základní školy „Folkeskole“ a gymnázia „Gymnasier“. Skládá se od 18 let a při jejím úspěšném splnění má student právo žádat o vyšší vzdělání ve svém oboru. K úspěšnosti uchazečů přispívají dvouroční gymnazijní kurzy zavedené vzdělávacím centrem pro dospělé „The Adult Education Center.“ Zákon byl upraven v roce 1990.

Po prodloužení povinné školní docházky ze sedmi let na devět (7-16 let) v roce 1971, vstoupil v roce 1975 v platnost zákon o městských školách „Municipal-School Folkeskolen.“ Účelem tohoto zákona bylo vytvořit rovné podmínky pro všechny. Pro tyto účely byla stanovena povinná školní docházka na devět let, a nižší středoškolské vzdělání s možností desátého doplňkového ročníku a volitelného předškolního ročníku. Jeden z hlavních důvodů k zavedení devítileté školní docházky je fakt, že běžná oddělení „Realdepartement“ vymizely a gymnázia byly složeny z tří tříd vyššího středního vzdělání, nebo dvouletého přípravného kurzu.

---

⁷ NIEL, Egelund. *Profile sof Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005. s. 204.

⁸ NIEL, Egelund. *Profile sof Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005. s. 206.

2 JEDNOTLIVÉ ŠKOLNÍ ETAPY DÁNSKÉHO VZDĚLÁVACÍHO SYSTÉMU

2.1 Nástin základních principů

Dánský školský systém prošel v posledních desetiletích řadou změn. Školský systém se dynamicky mění a vyvíjí ruku v ruce se společenskými změnami. Vzdělávací politika hraje důležitou roli ve zvýšení životní úrovně, zaměstnanosti, zvyšování konkurence schopnosti a zlepšování platební bilance státu. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo by mělo být obeznámeno s novými technologiemi, změnami v pracovních postupech a s novými podmínkami na trhu práce. Úkolem vzdělávacího systému je toto vše zajistit.

Povinná školní docházka je v Dánsku, stejně jako u nás stanovena na devět let. S tím rozdílem, že dánský systém nabízí předškolní nultý ročník a desátý ročník, po ukončení povinné školní docházky. V současnosti základní školy navštěvuje asi 650 000 dětí. Nástup do školy je v v šesti a sedmi letech. Rodiče mají volbu dát své děti do městské školy „Folkeskole“, která je bez poplatků nebo do soukromé základní školy, kde se platí školné 15 %. Zhruba 90 % žáků navštěvuje městské školy a 10 % navštěvuje soukromé základní školy. V osmém až desátém ročníku si žáci mohou vybrat předměty navíc. Maximální počet žáků na jednoho učitele je dvacet osm. Průměr je devatenáct žáků. Bilingvní děti zejména z přistěhovaleckých rodin tvoří 8,2 % z celkového počtu žáků.⁹

Po „Folkeskole“ mají studenti několik možností. Mohou navštěvovat tříletý kurz, nabízený gymnázii, který je zakončený studentskou zkouškou „Studentereksamen.“ Gymnázia nabízí jazykové i matematické předměty. K těmto předmětům si student musí vybrat tři nebo čtyři volitelné. V průměru se ve třídě vyskytuje dvacet pět žáků. Přípravný kurz na vysokou školu „Higher Preparatory Examination“ trvá dva roky. K jeho zapsání studenti potřebují složit zkoušky v desáté třídě základní školy „Folkeskole“. Vzdělávací kurzy a tréninky mají v Dánsku dlouholetou tradici. Zúčastňuje se jich více než polovina mladé

---

⁹ NIEL, Egelund. *Profile of Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005. s. 208.

populace. Kurzy běžně trvají od dvou do čtyř let, doba strávená ve škole, je šest měsíců až dva roky.

Na vysokých školách studuje asi 15 % populace. V Dánsku je pět tradičních univerzit v Kodani, v Aarhusu, Herningu a dvě v Aalborgu. V zemi je celkem sedmnáct druhů univerzit, ty nabízejí bakalářské, magisterské a doktorandské programy. „Danish Doctoral Degree“ je titul udílený po dlouholeté činnosti na akademické půdě, za rozsáhlou publikační činnost po obhájení závěrečné práce.¹⁰

Téměř všechno vzdělání v Dánsku je bez poplatků, díky stabilnímu sociálně-demokratickému modelu. Od somnácti let dostávají studenti finanční podporu od státu tzv. „Statens Udannelsesstotte“ tato suma se pohybuje od 2 574 DKK (8 645 CZK) měsíčně, pro studenty bydlící doma, do 5 177 DKK (17 250 CZK), pro studenty, kteří studují mimo domov. Při diskusi o finanční podpoře s dánskými studenty, kteří dojíždějí i se studenty, kteří bydlí v místě bydliště, bylo zjištěno, že názory obou skupin se liší. Z deseti dotazovaných, z nichž čtyři dojížděli, a šest bydlelo ve městě, kde se nachází jejich univerzita, byli spokojeni jen ti, co měli školu v místě bydliště. Další čtyři konstatovali, že stipendium nepokryje veškeré náklady spojené s dojížděním. V České republice dostáváme stipendium na 3 měsíce ve výši 2250 CZK (750 DKK) a ostatní výdaje se pokryjí buď formou brigády, nebo s finanční pomocí rodinných příslušníků. Po dokončení střední školy dánští studenti odjíždí na rok či dva do zahraničí, nejčastěji Austrálie, Nový Zéland, a následně se hlásí na vysokou školu.

---

¹⁰ NIEL, Egelund. *Profile of Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005. s. 204.

2.2 Vzdělávání

2.2.1 Předškolní vzdělávání

Pro děti v předškolním věku existuje několik institucí. Jesle „Vugestuer“ „Creche“ jsou denní zařízení určené pro děti do tří let. Mateřské školy „Børnehaver“ slouží pro děti od tří do sedmi let. Věk pro předškolní třídy „Børnehaveklasser“ je pět až sedm let. Další variantou péče o děti jsou státem registrované chůvy. Děti mohou vstoupit do volitelných předškolních tříd v den šestých narozenin. Do roku 1980 byla tato volba nepovinná, ale od roku 1981 je po městských školách požadováno, aby si tuto třídu zřídily. Zhruba 86 % předškoláků tyto třídy navštěvuje. Obsah kurzu se nezaměřuje na vědomostní učení jako ve škole, jde spíše o plánování a spolupráci v kolektivu, aby se žáci lépe připravili a aklimatizovali v budoucím školním prostředí. Výuka probíhá pět dní v týdnu tři hodiny denně.¹¹

Jak již bylo zmíněno, v Dánsku žije kolem 5,5 milionů obyvatel. Od roku 1930 do roku 2009 vzrostla populace o 30 % a stala se více kulturně diferenciovanou. Od roku 1980 do roku 2010 víc než půl milionu imigrantů dostalo dánské občanství. 25 % ekonomicky aktivního obyvatelstva má středoškolské vzdělání, 64 % absolvovalo odborné vzdělání nebo kvalifikační kurzy a 7 % má akademické vzdělání. Podle statistik z roku 2009 nezaměstnané obyvatelstvo tvořilo 4 %, z těchto 4 % procent 2 % tvoří ženy a 2 % muži. Rodiny na mateřské dovolené dostávají příspěvek od státu 52 týdnů. Po skončení tohoto období městské úřady nabízejí hlídání dětí.

První jesle byly otevřeny pro pracující třídu v Kodani v roce 1919. Církev také otevřela azylový dům. Jesle a školky byly učeny pro nejchudší rodiny a rodiny, jejichž existence závisela na příjmu matky. Základním cílem školek bylo vést děti k hygieně. Vzdělání pro dětské chůvy bylo ustanoveno v roce 1954 a zahrnovalo rok práce v jeslích a 54 hodin teorie. Když dosáhly požadované teorie a praxe, pokračovaly v zaškolení kurzem trvajícím tři roky. Dnešní pedagogové působící v jeslích musí absolvovat tři a půl roku na vysoké škole, poté získávají titul bakalář. Statistiky z roku 2007 ukazují, že 13 000 dětí mezi prvním a druhým

---

¹¹ *Factsheets about Denmark Factsheet Denmark*. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. poslední revize 09.

11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <www.denmark.dk/.../DenmarkOverview.pdf>. 17

rokem chodí do jeslí, 65 000 má hlídání doma zařízené městským úřadem a 44 000 dětí navštěvuje jiné instituce.¹²

Hlavní rolí pedagogů je vcítit se do potřeb dětí, zaujmout k nim pozitivní přístup, vytvořit prostředí, ve kterém se cítí bezpečné. Pedagogové se o děti starají, učí je, vychovávají a kontrolují zpětnou vazbou. V roce 1998 byl oficiálně ustanoven úkol učitelů ve školkách: mají urychlovat zkušenosti dětí, aktivity rozvíjející představivost, tvořivost a jazykové dovednosti, dále mají poskytovat každému dítěti prostor pro osobní rozvoj, pro učení, hraní, pohyb, interakci s ostatními dětmi a průzkum okolí. Základním cílem není děti učit, ale rozvíjet jejich potřeby. Pokud dítě projevuje zvýšený zájem o učení, je pedagog povinen jeho přání vyslyšet. V legislativě není přesně určeno co se má ve školce dělat, což umožňuje učitelům, rodičům i žákům vytvořit si svou vlastní školku se vlastním stylem. Dáno je šest základních bodů: osobní kompetence, sociální kompetence, jazyk, pohyb, příroda a kulturní hodnoty. Rodiče prodiskutují všechny tyto aspekty s učiteli a vytvoří si program podle vlastních potřeb a možností.¹³

Nejdůležitější dimenzí je rozvíjet v dítěti demokratické myšlení, učit ho nebát se vyjádřit svůj názor a zapojit se do diskuze. To je základní rozdíl mezi dánským a českým školstvím. Už od školky mají děti možnost vyjádřit souhlas nebo nesouhlas s poskytovanými službami, mohou se zúčastňovat debatních kroužků a zvyknou si na to, že jejich názor učitele zajímá, ať už je dobrý nebo špatný, nebojí se ho říct.

Ve školce se uskutečnilo a stále uskutečňuje jen málo výzkumů. Během osmdesátých let byly provedeny dva výzkumy. Za použití dotazníků, pozorování a rozhovorů v deseti školkách se prověřovalo, jak funguje jejich organizace. Zjistilo se, že v osmdesátých letech se kladl důraz na vzdělávací péči o dítě, v devadesátých letech se do popředí dostává vztah dítěte a pedagoga, osobní pocity dítěte a celková sounáležitost kolektivu. Typický den v dánské školce probíhá tak, že děti si vyberou aktivity sami. Vzdělávacím cílem je tedy seberealizace, nezávislost a svobodné rozhodování. Prosazují své vlastní zájmy a prostřednictvím těchto

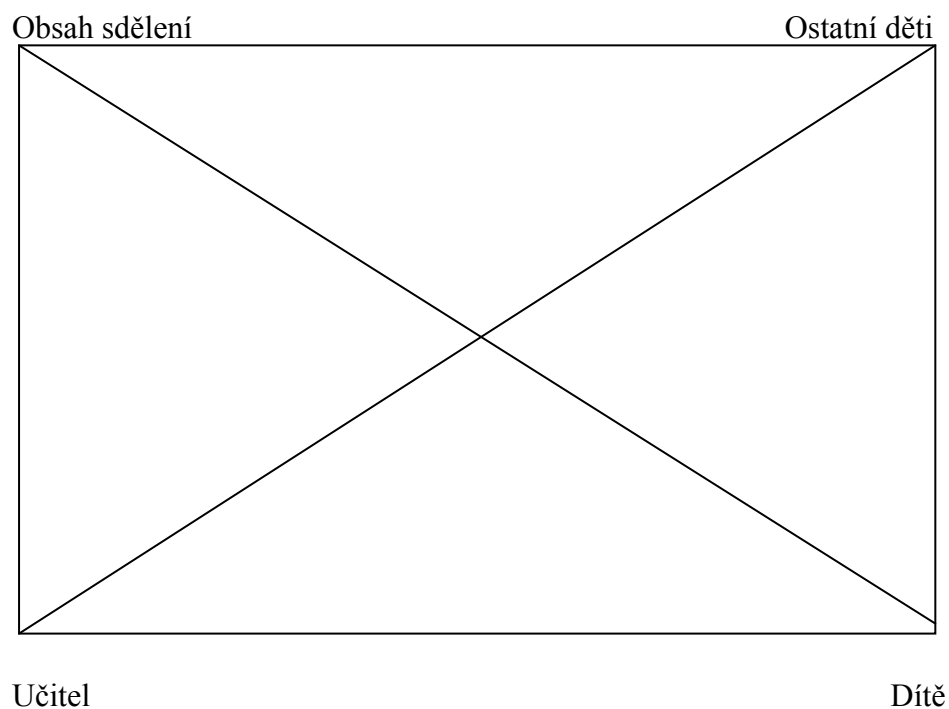
---

¹² *Factsheets about Denmark Factsheet Denmark*. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. poslední revize 09. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <www.denmark.dk/.../DenmarkOverview.pdf>. 17

¹³ BROSTROM, Stig. HENSEN, Henrik Ole. *Care and Education in the Danish Creche* [online]. [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://springerlink.com/content/>>. 1.

zájmů mohou komunikaci mezi sebou. Děti se pozorují navzájem a učí se napodobováním. Nepotřebují vzdělávací program a stres vyvolaný učením, přesto potřebují učitele, aby je kontroloval a pomáhal jim rozvíjet jejich kulturu. Dánský systém vidí předškolní děti jako „kulturní agenty“. Další pokusy byly vedeny na základě vztahu: pedagog-dítě, způsob komunikace pedagoga k dítěti, vztahy mezi dětmi, a vztah pedagoga ke skupině, jak můžeme vidět na didaktickém obdélníku podle dánského pedagoga Brostroma. Učitel přenáší informaci na žáka a na celou třídu, žáci si pak informace sdělují navzájem. Pedagog má v této komunikaci roli zprostředkovatele.

Tabulka č. 1 Didaktický obdélník

Zdroj: BROSTROM, Stig. HENSEN, Henrik Ole. *Care and Education in the Danish Creche* [online]. [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://springerlink.com/content>>. 1.

Výsledky výzkumu z roku 2010 jsou následující. 1. Děti potřebují péči zohledňující jejich osobní potřeby. 2. Pouze citová komunikace nestačí. 3. Děti potřebují péči zaměřenou na poznávání a zkoumání světa. Byly objeveny špatné vzorce výchovy i dobré vzorce výchovy. Komunikace dětí mezi sebou částečně odráží péči, kterou jim poskytují dospělí. Učitelé v jeslích se starají o batolata, jejich práce je proto těžší než práce učitelů ve školce, na jejich bedrech totiž leží i jejich psychický vývoj. Podle statistiky z roku 2009, 95 % dětí od tří do pěti let navštěvuje školky a 98 % dětí mezi šestým a osmým rokem navštěvuje přípravný ročník před první třídou.

Výzkumy, které byly provedeny v roce 2003, 2006, 2009 potvrdily, že vzdělávání dětí v předškolním věku, má pozitivní vliv na jejich další studium. Předškolní vzdělávání se vrací v podobě kvalitní sociální adaptace a úspěchů dětí. Také podle Evropské komise by státy měly investovat do kvalitního předškolního vzdělávání. Toto prohlášení se stalo hlavním podnětem pro zkvalitnění úrovně předškolní vzdělání nejen v Dánsku, ale i v celé Evropě.¹⁴

2.2.2 Základní škola

„Folkeskole“ je termín pro dánskou městskou základní školu a nižší stupeň gymnázií. Skládá se z jednoho předškolního roku, devět let 1. stupně a 2. stupně základní školy a jednoho nástavbového roku. Školní docházka je povinná od sedmi do šestnácti let. Vzdělávání probíhá ve veřejných a soukromých školách nebo doma. Je na rodičích jaký způsob výuky si pro své děti vyberou.

Základní školy byly založeny v roce 1814, v té době byla povinná školní docházka sedm let. Učilo se náboženství, čtení, psaní a počítání. Od vzniku povinné školní docházky dodnes byly provedeny základní změny (1903, 1937, 1958, 1975, 1993). Tato změny se podařilo zrealizovat až na počátku 21. století. V roce 1960 se počet let zvýšil na osm a v roce 1972 na devět. První soukromé školy byly zřizovány v roce 1852. Do roku 1958 byli žáci nastupující v pátém ročníku rozděleni do dvou stejných tříd, z nichž každá měla jiný rozvrh. Jeden byl

---

¹⁴ BROSTROM, Stig. HENSEN, Henrik Ole. *Care and Education in the Danish Creche* [online]. [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://springerlink.com/content>>. 1.

určen pro žáky schopné pokračovat devátý a desátý stupeň, ti se pak mohli hlásit na gymnázium nebo se z nich stali úředníci ve veřejném či soukromém sektoru. Ostatní se zaměřovali na manuální práce, tomu byl také uzpůsoben jejich rozvrh. Zlomovým bodem mezi těmito žáky byl pátý ročník. V roce 1975 se tímto dělicím ročníkem stala sedmá třída. Od tohoto roku „Folkeskole“ zahrnovala všeobecné vzdělání. Velmi důležitý a demokratický prvek je fakt, že se v Dánsku nepoužívají fixní kurikula či sylaby, s detailními rozvrhy pro jednotlivé předměty ve všech třídách. Každý učitel má právo udělat si svůj vlastní rozvrh, záchytné body k sestavení svého vlastního programu najde v učebnicích k tomu určených. V paralelních třídách všech ročníků se učí stejná látka, ne vždy ve stejném pořadí.¹⁵

Hlavním cílem základních škol je: 1. spolupráce s rodiči, poskytnout studentům vzdělání, které jim umožní uplatnění v budoucím povolání a bude v nich utužovat kladný vztah k vědění a touhu naučit se víc, obeznámit je s dánskou kulturou a demokratickými hodnotami, naučit je porozumět ostatním kulturám, člověku i přírodě 2. poskytnout jim podnětné prostředí, pro rozvíjení pracovních schopností, představitivosti, sebevědomí a vlastních možností 3. uvědomění si příslušnosti k regionu a celému demokratickému státu, každodenní činnosti školy, rozvíjení vlastního názoru a intelektu. Za zřízení školy je zodpovědný městský úřad, vzdělání je bezplatné, každá škola je povinna zajistit odpovídající kvalitu vzdělání. Má zodpovědnost za organizaci, plánování a spolupráci s rodiči, žáky a veřejností.¹⁶

„Folkeskole“ jsou veřejné školy bez poplatků a také soukromé městské školy. Pod tento pojem spadají všechny instituce, ve kterých probíhá vzdělávání podle školského zákona. V 1 605 městských školách je 595 573 studentů po zhruba dvaceti devíti třídách. Počet studentů na jednu třídu je necelých dvacet. Z 50 972 učitelů je 67 % žen a 37 % mužů pod čtyřicet pět let. 10 491 žáků vyžaduje speciální péči a 59 869 studentů je bilingvních.

Povinná devítiletá docházka má tři okruhy povinných předmětů. 1. Humanitní předměty: dánština, angličtina od třetí do deváté třídy, křesťanská výchova, dějepis od třetí do deváté

---

¹⁵ *The Folkeskole*. The Ministry of Childeren and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

¹⁶ *The Folkeskole*. The Ministry of Childeren and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

třídy, základy společenských věd v osmé a deváté třídě. 2. Praktické a výtvarné předměty: tělocvik, hudební výchova od první do šesté třídy, výtvarné umění od první do páté třídy, modelování ze dřeva a kovu mezi čtvrtou a sedmou třídou. 3. Přírodní vědy: matematika, přírodopis od prvního do šestého stupně, zeměpis od sedmé do deváté třídy, biologie 7-9, fyzika a chemie od sedmé do deváté třídy. Ze zákona musí školní osnovy obsahovat povinné i volitelné předměty. Každá škola má právo vybrat si povinné předměty, ty pak platí pro všechny bez výjimky. V nabídce každé školy se musí objevit i nepovinné předměty, žáci se pak sami rozhodnou, zda si je zvolí. Takovým volitelným předmětem je např. odborný výcvik, který se zaměřuje na jednotlivá povolání a možnosti uplatnění nebo tzv. „samtidsorientering“, ten má za úkol objasnit žákům regionální, nacionální a globální problémy doby. Mimo to instrukce musí být dány k dopravní bezpečnosti, k sexuální výchově, norštině a švédštině, k nekatolickým náboženstvím a důležitým ideologiím, ke zdravotní výchově, a různým typům povolání. Tyto témata jsou většinou zahrnuta v osnovách jiných předmětů. Němčina nebo francouzština jsou nabízeny studentům od sedmé do deváté třídy.¹⁷

Ve třídě je v průměru dvacet žáků. Počet žáků ve třídě nesmí být víc než dvacet osm. Ve speciálních případech mohou městské úřady povolit třídu s třiceti žáky. Podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v České republice, by na prvním stupni mělo být dvacet žáků a na druhém stupni dvacet tři žáků, ale vyskytují se i třídy s třiceti žáky.

Výuka začíná 1. srpna, školní rok běžně zahrnuje dvě sta školních dní. Výuka probíhá od pondělí do pátku. Počet hodin pro mladší předškolní věk nesmí přesáhnout dvacet hodin týdně, pro starší předškolní věk třicet čtyři hodin týdně. Orgán pro základní školu „Folketing“ určil šest předmětů na jednoho žáka, ale je na jednotlivých školách, jaké k tomu zaujmou stanovisko. Učitelé si mohou vybrat jakoukoliv metodu výuky. Zvláštností dánského systému je tzv. systém učitele ve třídě. Pedagog má zodpovědnost za třídu jako celek a funguje jako zprostředkovatel informací mezi školou a rodiči. Má na starost vzdělávací a společenské

---

¹⁷ *The Folkeskole*. The Ministry of Childeren and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

problémy žáků a také má na starosti třídní administrativu. Pro tyto účely jsou v rozvrhu zavedeny speciální hodiny, které slouží k volné diskuzi ve třídě. Žáci spolu s učitelem rozebírají problémy třídy, domlouvají exkurze, výstavy apod. nebo probírají nepovinné předměty. Poslední zákon o základních školách upřednostňuje méně autoritativní přístup učitele, týmovou spolupráci třídy zaměřenou na společenské problémy. Předpokládá se, že žáci se sami budou podílet na organizaci výuky.¹⁸

V roce 1975 byl zaveden nový princip zkoušení. Předměty se nezkouší všechny dohromady, ale každý zvlášť. Jsou dvě úrovně zkoušení, ale u většiny předmětů, je pouze jedna úroveň. Žáci se sami rozhodují, zda se zkoušek zúčastní. Závěrečná zkouška může být složena z jedenácti předmětů, u některých předmětů je dovoleno zkoušku opakovat. Zajímavé na dánském systému je, že žáci nejsou známkováni od první do sedmé třídy. Rodiče jsou informováni o prospěchu minimálně dvakrát do roka. Po absolvování školy dostanou žáci vysvědčení, na kterém jsou napsány všechny jejich předměty, známky za celoroční práci a výsledky závěrečné zkoušky. Studenti musí splnit srovnávací národní testy z dánštiny v druhé, čtvrté, šesté a osmé třídě, z angličtiny v sedmé, z matematiky ve třetí, a šesté, zeměpis, biologii, fyziku a chemii také v osmé třídě. Škola je oficiálně ukončena v deváté třídě nejpozději 31. července v den sedmnáctých narozenin. Ukončení v devátém ročníku je povinné, pokud se žák rozhodne dělat závěrečnou zkoušku v desátém ročníku, má závěrečná zkouška větší váhu. Školu je možné ukončit samostatným projektem, ten si student navrhne v devátém či desátém ročníku.

Jak již bylo uvedeno výše, v Dánsku se nepoužívají známky od 1 do 5 jako u nás, ale body. Sedmibodová stupnice se skládá z čísel -3, 00, 02, 4, 7, 10, 12. Tato stupnice se zavedla kvůli větší objektivitě.

Tabulka č. 2 Známkovací stupnice

---

¹⁸ *The Folkeskole*. The Ministry of Childeren and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

12	Výborný výkon
10	Velmi dobrý výkon
7	Dobrý výkon
4	Uspokojivý výkon
02	Dostačující výkon
00	Nedostačující výkon
-3	Nepříjemný výkon

Zdroj: *The Folkeskole*. The Ministry of Children and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

Povinnou školní docházku je možné dokončit v městských nebo navazujících školách, ty nabízejí vzdělání pro žáky od čtrnácti do osmnácti let. Výuka probíhá v duchu volnočasových aktivit. Asi 60 % mladé populace navštěvuje městské školy ve volném čase. Obě instituce spolu úzce spolupracují, to se týká především předmětů a příprav na závěrečné zkoušky po sedmém ročníku „Folkeskole.“ Navazující školy „Efterskoler“ jsou alternativou pro osmý, devátý a desátý ročník základní školy. Zaměřují se na společenský a školní život, patří do skupiny tzv. „volných škol“ a kladou více důraz na praxi než na teorii. Po ukončení školy jsou studenti vyučeni kuchaři, zahradníci apod. Ekvivalentem pro tento typ vzdělávací instituce u nás je učiliště.

Mezi administrativní orgány základní školy patří: Školní parlament, Ministerstvo školství, a regionální úřady. Na městské úrovni je to: městská rada, školní komise a přidružená učitelská rada. Do školních administrativních orgánů patří: školský úřad, učitelská rada, ředitel, rodiče, žáci a studentská rada. Regionálních úřadů je celkem čtrnáct, počet členů se pohybuje od třinácti do třiceti jedné. Městských rad je celkem 275 obvykle mají kolem dvaceti pěti členů. V každém městě je jedna školní komise složená ze třinácti členů. Sedm volí městský úřad a čtyři jsou přímo jeho součástí. Pět je volených z řad učitelů a jeden z řad studentstva. Zasedání školní komise se účastní ředitel školy, dva učitelé z učitelské rady, v některých případech i dva studenti. Přidruženou učitelskou radu tvoří ředitel školy, zástupce

ředitele, a jeden zastupující učitel. Školský úřad je ve škole jen jeden. Tvoří ho pět až sedm učitelů, zvolených rodiči, ředitel školy, dva učitelé a dva žáci. Členové učitelské rady jsou všichni učitelé, ředitel a zástupce ředitele. Žáci mají právo, ale ne povinnost zakládat spolky. Stížnosti na učitele mohou podat na regionální úřad, ten je pak může přeposlat na ministerstvo školství. Soukromé školy založené skupinou rodičů se specifickými představami o vzdělávání jsou z 85 % dotované státem. Ředitele školy buď zvolí rodiče, nebo ho určí ministerstvo školství „Undervisningsminister”. Ředitel je zodpovědný za běh školy dle směrnice „Folkeskole.“¹⁹

2.2.3 Střední stupeň vzdělávání

Po skončení povinné školní docházky mají žáci několik možností, většinou jdou na střední školu. Podle směrnice Ministerstva školství střední stupeň vzdělávání dělí:

1. Všeobecné vzdělání, připravující studenty na vyšší vzdělávání
  - Gymnázia
  - Vyšší přípravné zkoušky „Higher Preparatory Examination“ (HF)
  - Vyšší obchodní zkoušky „Higher Commercial Examination“ (HHX)
  - Vyšší odborné zkoušky „Higher Technical Examination“ (HTX)
2. Odborné vzdělávání nebo vzdělávání učitelů, připravující absolventy na pracovní trh
  - Učiliště
  - Základní školící kurzy
  - Technické nebo obchodní kurzy
  - Zemědělské kurzy
  - Zdravotní a společenské kurzy
  - Jiné typy školení
  - Odborné vzdělávání a programy

---

¹⁹ *The Folkeskole*. The Ministry of Children and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01]
Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

- Sociální a zdravotní programy
- Výrobní školy
- Základní odborný výcvik
- Odborný výcvik pro začátečníky²⁰

2.2.4 Gymnázia

Dánská gymnázia jsou, stejně jako u nás, pro studenty odrazovým můstkem na vysokou školu. Po devátém nebo desátém ročníku základní školy, po úspěšně zvládnutých závěrečných zkouškách se studenti mohou dostat na gymnázium. V prvním roce studia se gymnázium dělí na dvě hlavní větve: jazykovou a matematickou. V druhém a třetím ročníku se počet odvětví zvýší na osm a k tomu se ještě přidají pokusná odvětví. Předměty se dále dělí na povinné a volitelné. Volitelné předměty mají dvě úrovně: středně pokročilí a pokročilí. Povinné předměty v obou úrovních pokročilosti jsou: biologie, klasická studia, náboženství, dánština, angličtina, zeměpis, dějepis, hudební výchova, vizuální umění, tělesná a sportovní výchova. V odvětví jazyků musí být zahrnuta němčina nebo francouzština pro pokročilé; pro začátečníky navíc italština, španělština nebo ruština pro začátečníky, latina a přírodovědné předměty (matematika, fyzika, chemie). Matematické odvětví musí zahrnovat chemii, matematiku a fyziku, stejně jako němčinu, francouzštinu pro pokročilé a němčinu, francouzštinu, italštinu nebo ruštinu pro začátečníky. Volitelné předměty pro pokročilou úroveň jsou angličtina a němčina pro pokročilé a španělština pro začátečníky. Italština, ruština, latina, řečtina, sociální studia, biologie, chemie, fyzika, matematika a hudební výchova. Latinu a řečtinu si mohou zvolit pouze studenti jazykového odvětví. Biologii, fyziku, chemii a matematiku si mohou zvolit pouze studenti matematického odvětví. Angličtina se v obou odvětvích učí různě. Ve středně pokročilé úrovni jsou předměty

---

²⁰ *The Folkeskole*. The Ministry of Children and Education. poslední revize 25. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>. 1.

následující: biologie, ekonomie, chemie, počítače, design, drama, film a televize, zeměpis, latina, matematika, hudební výchova, filosofie, tělesná výchova a sport, fyzika, sociální studia, technika a vizuální umění. Matematiku a fyziku si mohou vybrat pouze studenti jazykového odvětví. Chemie a latina jsou pro každé odvětví přerozdělovány různě. Hodiny za týden se pohybují od jedné do třiceti jedné. Počet hodin během tří let musí odpovídat počtu 90.²¹

Ve srovnání se základními školami je výuka na gymnáziích více centralizovaná. Na závěr svého studia musí studenti splnit tzv. „studentereksamen“, což jsou státem kontrolované studentské zkoušky, složené z ústní a z písemné části. Po jejich úspěšném splnění dostanou studenti certifikát o ukončení studia, ten obsahuje známky závěrečné známky z celého studia plus známky ze závěrečné zkoušky.

Tabulka č. 3 Základní program půl roku

Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku
Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně
Více předmětů	Více předmětů	Více předmětů
Volitelné předměty	Volitelné předměty	Volitelné předměty
Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

²¹ *Upper Secondary Education*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 19. 10. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Základní program na půl roku vypadá následovně: Povinné předměty a stupně: dánština, angličtina, druhý cizí jazyk, dějepis, tělocvik, matematika, přírodní vědy a sociální vědy. Ředitel gymnázia se může rozhodnout, jestli vyučování dánštiny, angličtiny, druhého cizího jazyka (němčina, angličtina, francouzština, italština, ruština a španělština různých úrovní) dějepisu a tělocviku začne zároveň se speciálním studijním programem. Program obsahuje následující povinné předměty: dánština A, angličtina B, druhý cizí jazyk A nebo B, dějepis A, klasická studia C, fyziku C, tělocvik C, výtvarnou výchovu C, matematiku C, náboženství C, a společenské vědy C. Kromě toho si studenti vybírají dva ze třech předmětů. Buď biologii nebo chemii nebo zeměpis C. Mimo povinné předměty si každý student vybere studijní program a volitelné předměty. Programy mohou být sestaveny z typu AAA-, AAB-, AAC-, ABB- nebo ABC. Počet a kombinace programů se na jednotlivých školách může lišit.²²

---

²² The Gymnasium (STX). Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Tabulka č. 4 Kombinace specializovaných studijních programů a volitelných předmětů

Př. 1	Př. 2	Př. 3	Př. 4
Specializované studijní předměty Matematika A Fyzika B Chemie B	Specializované studijní předměty Angličtina A Němčina A Psychologie B	Specializované studijní předměty Společenské vědy A Matematika A Ekonomie C	Specializované studijní předměty Hudební výchova A Matematika B Psychologie C
Volitelné předměty Angličtina A Astronomie C	Volitelné předměty Přírodní vědy B Společenské vědy B	Volitelné předměty Přírodní vědy B	Volitelné předměty Přírodní vědy B Angličtina A

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Ukázka z kombinace specializovaných studijních programů a volitelných předmětů. „STX program“ je obvykle nabízen středními školami nebo gymnázii. Typickou metodou učení je výuka ve třídě, projekty, samostatné a skupinové práce.

Vyšší přípravné zkoušky „Higher Preparatory Examination“ (dále HF)

HF je prezenční program trvající dva roky, který každý rok dokončí zhruba 75 000 studentů. Program je zaměřený prakticky i teoreticky. Po dokončení tohoto programu by studenti měli zdokonalit kritické myšlení, proniknout do přírodních věd, společenských a humanitních věd a získat výborné jazykové dovednosti. Předměty jsou nabízeny samostatně nebo v kombinaci. Mezi povinné předměty patří: dánština A, angličtina B, matematika C, tělocvik C, praktické předměty nebo hudební výchova C, biologie C, zeměpis C, chemie C,

dějepis B, společenské vědy a náboženství C. Studenti si vybírají volitelné předměty podle složitosti od nejsložitějšího po nejméně složitý A, B, C. Volitelné předměty mohou být z HF, STX, HHX a HTX.

Vyšší obchodní zkoušky „Higher Commercial Examination“ (dále HHX) HHX jsou zaměřeny na obchod, ekonomii, sociální ekonomii v kombinaci s cizím jazykem a všeobecnými předměty. Hlavním cílem programu je rozvinout u studentů teoretické znalosti, které jim pomohou při analyzování reálných situací.

Tabulka č. 5 Základní program půl roku

Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku
Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně
Více předmětů	Více předmětů	Více předmětů
Volitelné předměty	Volitelné předměty	Volitelné předměty
Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Základní program na půl roku vypadá následovně: Povinné předměty a stupně: dánština, angličtina, matematika a druhý cizí jazyk. Povinné předměty a stupně: dánština A, angličtina A, druhý cizí jazyk A nebo B, obchodní ekonomika B, marketing B, mezinárodní ekonomika, současná historie B, matematika C, obchodní právo C, společenské vědy C. Druhý cizí jazyk se volí z: francouzštiny pro pokročilé A, B, němčina pro pokročilé A, B, francouzštiny pro začátečníky A, italštiny A, ruštiny A, španělštiny A, němčiny pro začátečníky A.

Tabulka č. 6 Základní program půl roku

Př. 1	Př. 2	Př. 3	Př. 4
Specializované studijní předměty Obchodní ekonomika A Marketing A Inovace A	Specializované studijní předměty Mezinárodní ekonomika A Obchodní ekonomika A Matematika B	Specializované studijní předměty Marketing A Němčina A Obchodní ekonomika C Kulturní porozumění C	Specializované studijní předměty Mezinárodní ekonomika A IT A
Volitelné předměty Marketing a komunikace C Financování C Organizování C Tělocvik C	Volitelné předměty IT B Statistika C Inovace C	Volitelné předměty Psychologie C Filozofie C Média B	Volitelné předměty Obchodní ekonomika A Statistika C

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Studenti si také vybírají volitelné předměty. Ukázka různých kombinací. HTX většinou využívají obchodní školy, které stejně jako HHX nabízejí vyšší vzdělání, odborné vzdělání a školení. Vyšší odborné zkoušky „Higher Technical Examination“ (dále HTX). Program HTX je zaměřen odborně. Hlavním cílem je seznámit studenty s technickými a přírodními vědami v kombinaci s obecnými předměty.

Tabulka č. 7 Různé kombinace HTX „Higher Technical Examination“

Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku	Specializovaný studijní program 2,5 roku
Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně	Povinné předměty a stupně
Více předmětů	Více předmětů	Více předmětů
Volitelné předměty	Volitelné předměty	Volitelné předměty
Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty	Speciální studijní projekty

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Povinné předměty: dánština A, technické vědy A, angličtina B, fyzika B, chemie B, matematika B, technologie B, biologie C, komunikace/ IT, společenské vědy C a historie technologií C. Mimo technické vědy si studenti mohou vybrat konstrukci a energie, design výrobu a vývoj, zdraví a výživa. „Higher Technical Examination“ je většinou nabízeno technickými univerzitami.

Tabulka č. 8 Povinné předměty

Př. 1	Př. 2	Př. 3	Př. 4
Specializované studijní předměty Matematika A Chemie A Biologie B	Specializované studijní předměty Fyzika A Matematika A Informační technologie A	Specializované studijní předměty Komunikace/ IT A Angličtina A Psychologie C	Specializované studijní předměty Technologie A Informační technologie A Inovace C
Volitelné předměty Filosofie a technologie C Astronomie C Statistika C	Volitelné předměty Angličtina A	Volitelné předměty Inovace C	Volitelné předměty Obchodní ekonomika C Psychologie C

Zdroj: *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

2.2.5 Výrobní školy

Výrobní školy jsou nezávislé instituce. V Dánsku sedmdesát osm výrobních škol situovaných převážně ve velkých a menších městech. Možnost navštěvovat mladí lidé pod dvacet pět s nedokončeným vzděláním. Studium trvá jeden rok. Předmětem pedagogické teorie a praxe jsou různé workshopy, praktické úkony a řešení problému v konkrétní situaci. Školy jsou financovány státem v podobě grantů. V roce 2010 to bylo 90 DKK (300 CZK) na žáka. Hlavní grant od města pro každou školu je 450 DKK (1500 CZK).²³

²³ *The Higher Preparatory Examination (HF)*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

3 VYŠŠÍ STUPEŇ VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Základní principy, rozdělení

V dánském vyšším vzdělávání se používá tzv. „European Credit Transfer System“ (ECTS, „Evropský kreditový systém“). 60 ECTS má student obdržet za jeden rok prezenčního studia. V Dánsku jsou čtyři typy institucí nabízející vyšší vzdělávání. Podrobně se budeme zabývat typem c).

- a) Akademické a profesionální vzdělávání „Erhvervsakademier“ - Akademie nabízejí profesní vzdělávací programy od 90 do 150 ECTS v oborech obchod, technologie a IT. Přípravují studenti jak prakticky, tak teoreticky na odborné úkoly, které později použijí při zaměstnání v nevrcholovém managementu. Po získání 90 ECTS obdrží titul bakalář.²⁴
- b) Vyšší odborné školy „Professionshøjskoler“ - Vyšší odborné školy nabízejí bakalářské programy od 180 do 240 ECTS v oboru obchod, výchova, strojírenství a ošetrovatelství. Tyto studijní programy jsou zaměřeny především na aplikaci teorie do praxe ve vzdělávání a průmyslu.
- c) Vysoké školy - Na vysokou školu se mohou hlásit studenti po úspěšném ukončení střední školy. Na některých vysokých školách je požadováno studium střední školy se stejným zaměřením. Tak jako u nás musí studenti k přijetí na vysokou školu splnit písemné nebo ústní zkoušky či donést své výtvary. Všechny dánské univerzity jsou vysoce kvalifikované instituce zabývající se výzkumem. Nabízejí výzkumné studijní programy ve všech třech stupních PhD. Bakalářský titul (BSc /BA) studenti obdrží po získání 180 kreditů a tím jsou způsobilý v studiu navazujícího magisterského studia (MSc /MA), kde musí splnit 120 ECTS a 30 ECTS za diplomovou práci. Pokud mají studenti zájem pokračovat ve studiu na

---

²⁴ *Higher Education*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/Fact-Sheets/Higher-education>>.

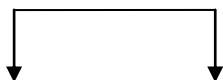
akademické půdě, mohou se přihlásit na doktorandské studium (PhD) k jehož ukončení potřebují získat 180 kreditů.

- d) Univerzitní akademie jsou regulovány Ministerstvem kultury. Nabízejí bakalářské, magisterské a doktorandské programy se zaměřením na architekturu, design, hudbu, umění a herectví. Na doktorandský program je potřeba získat 120 nebo 180 kreditů. Divadelní a filmovou školu studenti absolvují po čtyřech letech a 240 ECTS. Akademie múzických umění nabízí obory trvající Bc. Dva až čtyři roky a po nich teprve následuje magisterský obor. Programy a kurzy ve vyšším vzdělávání se skládají z více než 500 programů nabízených v angličtině a více než 1 000 individuálních modulů vyučovaných pouze v anglickém jazyce.²⁵

---

²⁵ *Higher Education*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/Fact-Sheets/Higher-education>>.

Tabulka č. 9 Školský systém

Předškolní období (0-6)	Jesle Mateřská školka Předškolní vyučování	
Základní škola „Folkeskole“ (7-16)	9 třída/ 10 třída	
Vzdělávání mladistvých (16-19)	- Vzdelávání akademické - Vzdelávání orientované na povolání - Učňovské obory - Základní profesní kurzy (8 oblastí) - Základní zkušební kurzy technické a obchodní školy - Státní tréninkové kurzy (př.: státní dráhy)	VZDĚLÁVÁNÍ MLADÝCH A DOSPĚLÝCH (14+)
Vyšší a jiné vzdělávání (19+)	Univerzity Vyšší vzdělávání Kurzy apod.	

Zdroj: *The Danish Education System*. Danish Agency for International Education. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://studyindenmark.dk/study-in-denmark/the-danish-way-of-teaching-1/the-danish-way-of-teaching-1>>.

3.2 Univerzita v Arhusu

Univerzita Aarhus se nachází ve druhém největším městě Dánska, ležícím na východním pobřeží Jutského poloostrova. Aarhus je významným hospodářským a kulturním centrem Dánska charakteristický svou krásnou přírodou, lesy, atmosférou starého města, plážemi a zajímavou kulturou. Systém veřejné hromadné dopravy funguje dobře, ale nepřilíš frekventovaně. Městské autobusy jezdí jednou za půl hodiny, ale většina populace využívá k přepravě kola - město je známé jako „Bicycle Town“ o čemž jsem se sama mohla přesvědčit.

Univerzita Aarhus byla založena v září 1928 a měla šedesát čtyři studentů a pět profesorů. V roce 2008 byl počet studentů 35 000 a personálu bylo 8 500. V současnosti je univerzita sloučena s Vysokou školou obchodní, s Herningovým institutem a Pedagogickou školou. Arhuská univerzita má devět fakult: Fakulta sociálních (společenských) věd, Fakulta přírodních věd, Fakulta humanitní, Fakulta teologická, Fakulta zemědělská, Fakulta odchodní a Pedagogická fakulta. Pro srovnání s Univerzitou Palackého má osm fakult: Cyrilometodějská teologická fakulta, Lékařská fakulta, Filosofická fakulta, Přírodovědecká fakulta, Fakulta tělesné výchovy, Právnická fakulta a Fakulta zdravotnických věd.²⁶

Během svého pobytu jsem studovala na Humanitní fakultě „Det Humanitiske Fakultet“ na Katedře jazyka a literatury a kultury „Institut for Sprog, Litteratur og Kultur“ obor Anglický jazyk a literatura „Engelsk Sprog og Litteratur“. Součástí sylabu byly čtyři předměty za 30 kreditů. Všechny se skládaly ze semináře a přednášky: Anglická literatura forma a žánr „Engelsksproget litterat 1: Form og genre“, Komunikační teorie a strategie „Komminikationsteorier od strategier“, Média a kultura „Medie- og kulturstudier“ a Syntax, sémantika, pragmatika „Syntaxs, sémantik og pragmatik“. Předměty byly „jen“ čtyři, ale jejich náročnost odpovídala vysokému počtu kreditů.

Nyní shrneme náročnost předmětu a metody při výuce v jednotlivých předmětech, které bylo možno na univerzitě absolvovat. Obsah učiva v syntaxi byl stejný, ale metoda výuky byla odlišná. Učitel první část semináře odpovídal na dotazy studentů a druhou část semináře

---

²⁶ Aarhus University. poslední revize 01. 02. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://www.au.dk/en/>>.

vysvětloval probíranou látku. Materiály byly vždy na internetu a pak byly promítány na interaktivní tabuli. Přestože učitel vysvětloval látku, většinu času mluvili studenti, vždy když něco vysvětlil, hned to demonstroval na příkladu a zapojil studenty.

Na předmětu Komunikační teorie a strategie se střídali interní a externí odborníci, z nich bych vyzvedla Američana Jodyho žijícího v Dánsku a odborníci na irskou kulturu Rachel. Na jejich stylu výuky byla patrná velká životní zkušenost, uváděli příklady z praxe a neustále kladli zajímavé otázky publiku. V tomto semináři jsme vypracovali skupinový projekt. Měli jsme vytvořit skupinky po šesti lidech, podmínkou bylo mít ve skupině jednoho zahraničního studenta, tím chtěli předejít používání mateřského jazyka u dánských studentů. Naše skupina zpracovala téma ropná katastrofa v Mexickém zálivu. Všichni členové týmu si rozdělili role, scházeli jsme se v knihovnách a tam jsme si domlouvali strategii vedení projektu. Tento projekt mi pomohl v integraci do kolektivu, v seznámení se s fakty o Dánsku, o Arhusu o univerzitě a o spolužácích. Presentace projektu trvala 15 až 20 minut, podmínka byla nečíst připravené projekty z poznámek, ale prezentovat z hlavy. Po přednesení si nás profesor zavolal za dveře a v rámci skupiny nám řekl, co jsme dělali špatně, a co je potřeba zlepšit. Na konci každého projektu rozdával dotazník studentům, kteří se vyjádřili k našemu výkonu, co se týká obsahu, formy, přednesu atd. Na závěr hodiny jsme dostali dotazníky, takže jsme měli kompletní zpětnou vazbu.

V Médiiích a kultuře jsme probírali důležitá filmová díla a jejich vliv na kulturu, celkové zasazení do kontextu v Americe i v Evropě. Za domácí úkol jsme měli shlédnout několik filmů nebo přečíst knihy či kapitoly v učebnici a následně jsme o nich diskutovali. Učitele vždy zajímalo co je v naší zemi typické s přihlédnutím na probíranou látku a nikdy neopomenul zeptat se zahraničních studentů. Pak porovnával rozdíly s Dánskem a v celosvětovém měřítku.

Dva předměty ze čtyř byly zakončeny esejí, u ostatních dvou formou písemného testu nebo projektu. Tak jako u nás jsou povoleny maximálně tři absence, někteří učitelé dbají na docházku, jiní ji neberou jako prioritu, ale zajímá je spíše účast studenta na hodinách a studijní výsledky.

Studenti a učitelé spolu tráví hodně času i mimo hodiny. Buď při spolupráci na projektech nebo při obědě v kantýně či v tzv. „Friday Baru“. Studenti s učiteli vytváří různé

projekty a diskusní kroužky mimo vyučování. Tento jev není u nás příliš rozšířený. Největším překvapením pro mě byly „Friday Bary“ (páteční bary). Každá katedra má svůj bar, který se otevírá jen v pátek. Učebna se promění na bar, kde se prodávají všechny druhy alkoholických i nealkoholických nápojů za studentské ceny. Přirovnala bych tato zařízení k něčemu mezi barem a knihovnou, odehrávají se zde různá čtení a akce většinou s určitou tematikou např. Halloween. Bary bývají otevřeny do pozdních ranních hodin a jsou centra kulturního a studentského života. Právě tam je možné zastihnout učitele a obrátit se na ně. Mohlo by se zdát, že při návratu do učeben bude překročena hranice mezi učitelem a kamarádem, ale není tomu tak, protože hranice kamarád a učitel neexistuje. V Dánsku mají studenti k pedagogovi jiný vztah než v České republice, projevují mu respekt, ale celkový vztah je víc kamarádský než institucionální a hlavní je, že studenti tohoto postavení nezneužívají.

Pedagogická fakulta „Pedagogiske Universitetsskole“ vznikla 1. 1. 2007 splynutím Pedagogické školy a Arhuské univerzity. Od 1. 1. 2011 se oficiálně uvádí Dánská pedagogická fakulta „Danmarks Pedagogiske Universitetsskole.“ Nabízí více než dvacet postgraduálních programů a navštěvuje ji přes 4000 studentů. Jejím hlavním cílem jsou výzkumné programy na poli vzdělávání. Hlavní část výzkumů a studia se odehrává v Kodani ostatní výuka v Arhusu. Je nejmladší dánskou univerzitou, původně se jmenovala „Pedagogiske Universitetsskole“ a vznikla v červnu 2001 na popud čtyř hlavních vzdělávacích institutů: „Danish National Institute for Educational Research“, „Danish School of Advanced Pedagogy“, „Danish National Centre for Technology-Supported Learning“. Zaměřuje se hlavně na výzkum v osmi základních oblastech: Didaktika, Vzdělávání dospělých, Pedagogika pro žáky se specifickými potřebami, Vzdělávání učitelů a sociálních pracovníků, Vzdělávací politika, Využití médií ve vzdělávání, Rozvoj metod ve vzdělávání a Rozvoj vzdělávací teorie. Po splnění bakalářského programu se studenti mohou přihlásit do navazujícího magisterského studia popřípadě doktorandského. Struktura fakulty: Katedra pedagogiky, Katedra vzdělávání, Katedra studijních osnov, Katedra výzkumu povinné školní docházky. Cílem fakulty je připravit na trh odborníky na sociologii, filozofii, antropologii, ekonomii, ekologii, politiku a vzdělávání, odborníky na společnost, prospěšné společnosti. Probíraná látka a okruhy jsou zaměřeny na stejnou problematiku, s tím rozdílem, že arhuská

univerzita se v první řadě zaměřuje na vědeckou činnost a nesespecializuje se na dílčí obory, ale bere vzdělávání a společnost holisticky.²⁷

3.3 Zahraniční studenti na vysokých školách

Důležitou kapitolou dánského vysokého školství je počet zahraničních studentů, který každým rokem roste, díky dostupnosti programů v anglickém jazyce a snaze univerzit o mezinárodní spolupráci. Mezinárodní spolupráce a globalizace se stali hlavním popudem k změně přístupu univerzit k zahraničním studentům. Důležitým předpokladem pro kvalitní studijní programy je možnost zapsání předmětů v anglickém jazyce.

Angličtina se stala hlavním komunikačním prostředkem na akademické půdě v roce 1999. To vyžadovalo zásadní změny v systému. Ne každé univerzitě v Dánsku se podařilo většinu programů přizpůsobit mezinárodním studentům. V roce 2004 se dánské právnické fakulty rozhodly nabízet velké množství programů v angličtině v rámci získání nejlepších studentů. Velká část univerzit chápe, že je důležité přilákat chytré studenty i z jiných zemí. Současná situace je ovlivněna ekonomickými možnostmi škol. Z výzkumu vyplynulo, že 55 % vysokých škol nabízí kurzy v angličtině.²⁸

Dostupnost kurzů v angličtině, dostupnost informací a celkový přístup k mezinárodním studentům je na velmi vysoké úrovni. Většina kurzů na všech fakultách je nabízena v angličtině i v dánštině. Pedagog si zvolí jazyk výuky podle toho, zda má ve své třídě mezinárodní studenty.

Po splnění požadavků na přijetí do aarhuské univerzity mi byla přidělena mentorka, která mě kontaktovala a s níž jsem si před odjezdem do Dánska psala, abych se dozvěděla co nejvíce informací o škole. Mentorka mě po příjezdu čekala na místním nádraží, zavedla mě na místo mého ubytování a poradila mi s otázkami ohledně školy. Tito mentoři se starají i o

---

²⁷ *Danish School of Education*. poslední revize 01. 02. 2011 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.dpu.dk/en/aboutdpu/wwwdpudk/>>.

²⁸ CARROLL-BOEGH, Ann. *Internationalisation and teaching through English: A Danish perspective*. Research paper. *European Journal of Physics*, 27, 553-560. (2005). <www.universitas212.bham.ac.uk/TandL/.../Thu2..>. s. 19.

několik zahraničních studentů a dostávají za to jen nepatrnou finanční odměnu od příslušné katedry.

Přístup profesorů k zahraničním studentům je přátelský a vstřícný. Nemohla jsem se ubránit dojmu, že měří dvojím metrem, a sice že zahraniční studenty nehodnotí, tak přísně jako dánské, protože mají za to, že angličtina dánských studentů je na vyšší úrovni, což je pravda.

Důležitým informačním a kulturním centrem byl „Studentrhus“, studentský dům pro mezinárodní studenty, otevřený každý den. Veškerá administrativa ohledně formulářů s občanstvím, ubytováním, informacemi o kulturních akcích, městě, a škole se řešila přes tuto instituci. Zaměstnanci byli ochotní a dělali svou práci zodpovědně a pracovali jako dobrovolníci. Negativní zkušenost mám pouze s ubytováním. Místo kolejí blízko školy, jak jsem zadala do formuláře, jsem dostala ubytování deset km od školy. Na jednu stranu to byla výhoda, protože jsem se pravidelně pohybovala, na druhou stranu to bylo časové náročné, protože jsem tuto cestu absolvovala i třikrát denně za jakéhokoliv počasí. V areálu nebyli jen mezinárodní studenti, byli zde i dánští studenti, sociálně slabší rodiny a pracující cizinci.

3.4 Vzdělávání učitelů

Podle Ministerstva vzdělávání „Undervisnings Ministeret“ probíhá vzdělávání učitelů od 1.1 2008 na sedmi dánských univerzitách. Vzdělávání učitelů trvá čtyři roky a k jeho splnění je potřeba dosáhnout 240 kreditů (ECTS „European Credit Transfer System“). Každý rok by měl student získat 60 kreditů. Program se skládá z:

1. Vzdělávání – obecné teorie, psychologie a věda o vzdělávání 33 kreditů
2. Křesťanská studia, státní příslušnost 17 kreditů
3. Dva nebo tři hlavní předměty celkem 144 kreditů
4. Bakalářská práce 10 kreditů
5. Učitelská praxe 36 kreditů

V neposlední řadě, informační technologie, výzkumy o vzdělávání a mezinárodní situace ve školství

První část programu: Vzdělávání – obecné teorie, psychologie a věda o vzdělávání se skládá ze tří na sobě nezávislých předmětů. Jedním z hlavních předmětů je Dánština, fyzika/chemie, matematika a technické předměty, důležitým předmětem je metodologie. Předměty se zaměřují především na plánování, aplikování plánu a hodnocení. Vzdělávání dětí a mládeže jejich vývoj a sociální interakce. Výuka o vzdělávání, vzdělávání jako proces, výchova a socializace.

Hlavní předměty si studenti vybírají z 36 kreditů: umění, biologie, křesťanství, dánština jako druhý jazyk, francouzština, zeměpis, němčina, domácí hospodářství, design, hudební výchova, základy společenských věd, pomocné zdravotnické vědy. Dále hlavní předměty ze 72 kreditů: dánština, angličtina, dějepis, matematika, přírodní vědy, tělocvik, fyzika/chemie. První hlavní předmět musí být mateřský jazyk zaměřený na různé věkové kategorie nebo matematika, přírodní vědy a to v kombinaci s fyzikou/chemií.

Co se praxe týče, studenti ji musí splnit ve všech vybraných hlavních předmětech v průběhu svého studia. Hlavním cílem vystoupení je spojit teorii s praxí, osvojení si základních dovedností s vedením výuky a vzděláváním. Během praxe student učí na základní nebo střední škole pod vedením jednoho nebo více cvičných učitelů. Praxe trvá 24 týdnů a student ji vykoná v třetím a čtvrtém ročníku. Studijní praxe může být splněna i v zahraničí v rámci výměnného pobytu. Praxe je oznámkována úspěšně/neúspěšně a doplněna slovním ohodnocením cvičného učitele nebo více učitelů.

Magisterský program trvá dva roky a k jeho splnění je potřeba získat 120 kreditů. Je založený především na výzkumné činnosti. Závěrečná práce je ohodnocena od 30 do 60 kreditů. Po ukončení magisterského programu má student kompetence k učení nebo se může rozhodnout pro pokračování v kariéře na akademické půdě ve formě doktorandského programu.²⁹

---

²⁹ *The Danish Education System*. Danish Agency for International Education. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://studyindenmark.dk/study-in-denmark/the-danish-way-of-teaching-1/the-danish-way-of-teaching-1>>.

Uvedeme fakta o dánském vzdělávání podle průzkumu profesora Stanleyho L. Combsa působícího na kalifornské univerzitě, který zkoumal vzdělávání učitelů v západní Evropě především v Dánsku. Použijeme jeho postřehy pro porovnání evropského a amerického myšlení. Jako Američan, si na Dánské vzdělávání, udělal jiný názor než Evropané.

Povinná školní docházka v Dánsku je od sedmi let (platí od roku 1814) do čtrnácti let v tzv. „Grundskole“, což jsou všeobecné veřejné základní školy nižšího stupně. Žáci většinou v těchto školách stráví čtyři až pět let před vstupem na druhý stupeň „Hovedskole“ nebo gymnázia. „Hjere Almerskole“ což je termín pro střední stupeň vzdělávání patří sem střední školy od dvanácti do patnácti let s možností navštěvovat „Real Class“. Po ukončení zkoušky mají studenti většinou šestnáct let a mohou opustit školu. „Real Class“ není podmínkou, ale většina studentů ji využívá, protože pak mají možnost pokračovat ve vyšším stupni, který trvá tři roky a zahrnuje vyšší pátý a šestý stupeň gymnázia. Po dokončení těchto ročníků skládají studenti „Studentereksamen“ v době složení zkoušky mají osmnáct nebodevatenáct let. V současné době je v Dánsku okolo 70 gymnázií. „Middle School“, „Senior School“ a „Real School“ jsou na gymnáziích nezávislá. Většina dánských měst tedy má pět let „Grundskole“ (od devíti do dvanácti let), čtyři roky „Middle School“ (od dvanácti do patnácti nebo šestnácti let), možnost „Real Class“ (šestnáct nebo sedmnáct let) a tři roky „Senior School“ (od šestnácti do devatenácti let).³⁰

Základním předpokladem pro to, aby se student mohl stát učitelem na gymnáziu je v první řadě úspěšné ukončení gymnázia absolvováním závěrečných zkoušek. Další krok je splnění přijímacích zkoušek na vysokou školy. Na vysoké školy probíhá důsledná příprava trvající šest až sedm let, po které studenti obdrží titul „Candidatus Magisteri“ magistr.

Stanley L. Combs dále uvádí, že studenti absolvují jeden semestr teoretického a praktického profesního tréninku. Tento semestr se skládá jen (to znamená, že v Americe je to více) ze tří týdnů přednášek, zaměřených na historii, filosofii, psychologii vzdělávání a bezpečnost práce. Bezpečností práce se rozumí zdraví žáků a klima třídy. Po ukončení vysoké školy jsou čerství absolventi pod dohledem cvičného učitele nejméně po dobu tří měsíců. Po

---

³⁰ L.COMBS, Stanley. *Notes on Danish teacher Education*. The Phi Delta Kappan, Vol. 36, No. 9, American Educators Abroad. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.jsor.org/stable/20341656>>. pp. 334 – 336.

třech až čtyřech týdnech pozorování během tří měsíční doby teprve začnou učit. Nejdříve odučí dvanáct hodin na hlavním předmětu týdně a sedm hodin na vedlejším předmětu týdně. Jeden z předmětů vyučují na nižším stupni gymnázia a druhý na vyšším stupni. Předpokládá se, že z pozorování zkušených učitelů získají absolventi potřebné zkušenosti a osvojí si nové metody, které pak budou schopni promítnout do praxe. Během praxe je začínající učitel pozorován zástupcem státní komise „inspector“ a osmkrát ředitelem školy „Rektor Gymnasie“ a samozřejmě cvičným učitelem. Zpětnou vazbu mu poskytuje jak inspektor, tak ředitel i cvičný učitel a to společně. Domluví si schůzku, na které pedagogovi podají zpětnou vazbu. Doporučení je uděleno na základě jejich rozhodnutí. Začínající učitel se pak stává „Adjunct“ začátečník na nižším stupni gymnázia. Běžně po dvanácti nebo patnácti letech praxe se stává „Lector“ tedy zkušený učitel. Autor má pocit, že příprava učitelů v Dánsku není dostatečná.³¹

Pro vyučování na nižším stupni základní školy, „Middle School“ a „Real Class“, pokud nejsou součástí gymnázia, musí budoucí učitel absolvovat tzv. „Seminarium.“ Příprava učitelů na „Grundskole“, „Middle School“ je v Dánsku častější a preferovanější, než příprava učitelů na gymnáziích. Dohromady je dvacet pět institucí „Seminarium“, z toho sedmnáct soukromých. Od roku 1954 je univerzitní vzdělání na státních školách bezplatné, škola svým studentům zajistí i učebnice zadarmo. Na soukromých školách je nepatrný poplatek, který škola platí v případě, že je student sociálně slabší. Na školu se může dostat student, který úspěšně složí závěrečnou zkoušku na gymnáziu „Studentereksamen“, když má výborné výsledky, může v instituci „Seminarium“ strávit jen tři roky. Někteří studenti jdou na „Seminarium“ rovnou z „Middle School“ nebo „Real Class“ v případě, že mají zkušenosti s dospělými z tábora a je jim více než dvacet let.³²

Od druhé světové války prošlo vzdělávání učitelů řadou změn. Byl vydán nový zákon, rozdělující čtyři roky vzdělávání učitelů do dvou období po dvou letech. První období je

---

³¹ L.COMBS, Stanley. *Notes on Danish teacher Education*. The Phi Delta Kappan, Vol. 36, No. 9, American Educators Abroad. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.jsor.org/stable/20341656>>. pp. 334.

³² L.COMBS, Stanley. *Notes on Danish teacher Education*. The Phi Delta Kappan, Vol. 36, No. 9, American Educators Abroad. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.jsor.org/stable/20341656>>. pp. 335.

zaměřeno na všeobecné vzdělávání a v druhém se studenti specializují. V posledních deseti letech bylo zjištěno, že to, že žáci získají velmi dobré známky a dostanou se na „Seminaria“, nezaručuje jejich kvalitu, proto se usiluje o zkvalitnění předmětů na nižším i vyšším stupni základní školy. Během „Seminaria“ studenti učí čtyři hodiny týdně, uvažuje se o zvýšení na devět až jedenáct hodin za týden. Do budoucna se uvažuje o tom, že během těchto tří let budou studenti posláni na tři měsíce do školy a tam budou učit a seznamovat se s pedagogickým sborem, a navyknou si na atmosféru školy, a po dokončení vzdělání díky těmto zkušenostem lépe zapadnou do nové školy, jejíž prostředí jim po tří měsíční praxi nebude zcela neznámé.

Profesor Stanleyho L. Combs ve své studii popisuje pozorování několika studentů. Pozoroval angličtinu a matematiku. Zajímavé je, že studenti na praxi chodí po dvou až čtyřech, navzájem se sledují, střídají a hromadně hodnotí. Podle mého názoru je zpětná vazba od více lidí účinnější. Zaměřují se hlavně na používání hlasu, projevy nadšení, gesta, držení těla, zvládnutí učiva, přístup k dětem a celkový management třídy. Autor také zmiňuje pohybové metody ve výuce, které shledává velmi efektivními. Např. Studenti nerozumí slovu, učitel pošle dva žáky na chodbu, mezitím přeloží slovo třídě, ta se pak snaží slovo divadelně ztvárnit a žáci co byli za dveřmi, se ho pokouší uhodnout. Touto skupinovou spoluprací se nejen pobaví, ale zároveň si slovíčko lépe zapamatují. Metoda jim pomáhá to rozvíjet skupinového ducha a představitost.³³

3.5 Předmět Občanská výchova, Základy společenských věd

Občanská výchova v angličtině „Civics“ nebo „Social Science“ v dánštině „Samfundslære“. Předmět Občanská výchova se vyučuje na prvním stupni základních školy, Základy společenských věd na gymnáziích a učilištích. Obsah předmětu je stejný, liší se pouze v náročnosti. Úkolem předmětu je formovat a rozvíjet osobní a občanské cítění žáků.

---

³³ L.COMBS, Stanley. *Notes on Danish teacher Education*. The Phi Delta Kappan, Vol. 36, No. 9, American Educators Abroad. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.jsor.org/stable/20341656>>. pp. 336.

Základy společenských věd zahrnují základy filosofie, politologie, ekonomie, etiky, estetiky, ekologie, sociologie, práva a historie.

Předmět pomáhá utvářet vztahy žáků ke skutečnosti, formuje jejich vnitřní postoje k důležitým oblastem lidského života, pozitivní hodnotové orientace a žádoucí modely chování. Utváří a rozvíjí způsobilost žáků k mravně odpovědnému jednání, formuje u nich vědomí odpovědnosti za vlastní život a další životní dráhu, za důsledky svého rozhodování, za kvalitu svěřené práce, mezilidských vztahů a životního prostředí. Otevírá cestu k sebepoznávání a k přijímání pozitivních životních hodnot.³⁴

Vyučování se orientuje zejména na to, aby si žáci: utvořili ucelenou představu o mravních a právních předpokladech mezilidského a společenského soužití, o hospodářském životě společnosti, demokratických postupech při řízení státu a skupinovém rozhodování, o lokálních o globálních problémech současné společnosti a o způsobech jejich řešení na národní i mezinárodní úrovni, naučili se orientovat v důležitých právních otázkách, poznali cesty, jak se projevat jako odpovědný a aktivní občan demokratické společnosti, pochopili význam uvážlivého přístupu při navazování partnerských vztahů v souvislosti s perspektivním převzetím rodičovské role a dokázali se vyvarovat rizikovým forem sexuálního chování, získali schopnost bezpečně se orientovat v základních otázkách zdravého životního stylu a prevence zneužívání návykových látek, dokázali k nim zaujímat žádoucí postoje, organizovat svůj denní režim v souladu se zásadami zdravého životního stylu, volit správná rozhodnutí ve prospěch zdraví a odmítat postupy poškozující zdraví, naučili se orientovat v základních životních hodnotách a rozmanitých životních situacích, předvídat situace konfliktní a krizové, účinně jim předcházet, případně na ně adekvátně reagovat, vytvářet uspokojivé vztahy k druhým lidem a ke společenstvím, v nichž budou prožívat dospělost a rozhodovat se pro společensky vhodné způsoby chování, osvojili si dovednost přiměřené mezilidské komunikace a společenského styku, schopnost se vyjadřovat, obhajovat a korigovat své názory, stanoviska a přesvědčení a diskutovat o nich, věcně argumentovat, ověřovat si získané

---

³⁴ Gymnázium Česká. [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://www.gymceska.cz>>.

poznatky, kriticky vnímat veřejné záležitosti, jednání druhých lidí i své vlastní projevy a respektovat práva a názory druhých.³⁵

Dánský ekvivalent pro Občanskou výchovu je „Samfundslære“, ale jako samostatný předmět se nevyučuje je přidružen k předmětu Sociologie a předmětu Historie a výchova k občanství. Vyučuje se na prvním i druhém stupni v od devátého do dvanáctého ročníku od patnácti do osmnácti let. Náplň předmětu je založena na stejné bázi jako u nás, zaměřuje se na dánskou společenskou situaci a moderní vývoj, zabývá se současnými společenskými událostmi ze sociálního, ekonomického a politického hlediska. Sociologie, psychologie, politologie, ekonomika a mezinárodní politika jsou jeho hlavní náplní. S rozvojem informačních technologií se důležitou součástí Společenských věd stala mediální výchova. Hlavním cílem je pochopit interakce ve společnosti, porozumět svým pocitům a vážit si sebe jako individuality, umět vyjádřit svůj vlastní názor a logicky argumentovat. Společenské, sociální nebo občanské vědy připravují člověka do života jak prakticky, tak teoreticky.

---

³⁵ Citizenship *Education* across *Europe*. [online]. c2002, poslední revize 03. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<https://www.education.gov.uk/>.pdf>.

4 REFORMA DÁNSKÉHO ŠKOLSTVÍ

4.1 Nikolaj Frederik Severin Grundtvig

Záslouhou Nikolaje Frederika Severina Grundtviga (1783–1872), významného dánského kněze, politika, historika a básníka, se dánské školství ubírá demokratickým směrem. Tento učenec zásadně ovlivnil vývoj výuky na středních školách, proto se na něho v této kapitole podrobněji zaměříme. Grundtvig a zákon o svobodném školství „Free School Act“ se stali klíčovými principy pro vývoj vzdělávání.

Grundtvig je mnohými odborníky považován za šířitele demokratických myšlenek. Tito odborníci tvrdí, že kdyby nepřispěl svými myšlenkami do dánského školství, nemělo by svou dnešní liberální podobu. Jiní odborníci však tvrdí, že na vývoji systému se nepodílel nejen Grundtvig, ale celkový vývoj skandinávských zemí. Není pochyb o tom, že Grundtvig přispěl ke svobodnějšímu vzdělávání, které je založeno na principu rovnosti, sociální pomoci a lokální kontroly. Historik Winther-Jensen uvádí, že ve školách nebyla připravena půda pro tyto myšlenky a byli zde vyučováni převážně žáci z buržoazních rodin, a tedy není možno mluvit o principu rovnosti.³⁶

Jeho myšlenka osvěty „livsoplysning“ formovala osnovy na středních školách. Grundtvig radikálně odmítl klasické jazyky, tím zvýhodnil a postavil do popředí mateřský jazyk. Odmítal kontrolu státu nad školstvím. Do řízení a správy škol se tak dostávaly místní organizace. Chtěl vytvořit most mezi základní školou „almueskole“ a gymnázií „latinskole“ tzv. „prostřední“ školu „realskola“. Na jeho teorii, pak navazovali a formovali k obrazu svému další a další stoupenci. V roce 1903 založil „prostřední“ školu ministr J. C. Christensen. Socialistická strana „Det Radikale Venstre“ v roce 1958 zřídila sedm let všeobecné školy. Na přelomu 20. století byla zřízena „realskola“ sociálními demokraty v Dánsku a také ve Švédsku. Všechny skandinávské země si vyvinuly podobný systém středních škol, což je způsobeno především tím, že ve všech zemích se u moci drželi sociální demokrati. V Dánsku a Norsku sociální demokraté tvořili koalici s liberály. V Norsku byli

---

³⁶ KORSGAARD, Ove. WIBORG, Susanne. *Grundtvig – the key to Danish Education?* The Danish University of Education, Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 50, No. 3, July 2006, pp. 361–382.

sociální demokraté silnější, proto zde střední školy byly zavedeny dříve, pak následovalo Švédsko a Dánsko.³⁷

Sociální demokraté v Dánsku spolupracovali s liberály a rozložení sil bylo rovnoměrné. Po druhé světové válce se situace změnila a sociální demokraté měli menší vliv. V porovnání se Švédskem a Norskem měli sociální demokraté v Dánsku vždy menší pravomoc, protože se o moc dělili s liberály.

Nový typ střední školy byl založen v roce 1937, jako paralela s „prostřední“ školou z roku 1903. Hlavním cílem bylo ulehčit přístup ke vzdělávání žákům, kteří neměli možnost zapsat se na akademicky orientovanou střední školu. Prostřední škola byla zrušena v roce 1958 a namísto toho bylo zavedeno sedm let střední školy. Poslední dvě třídy základní školy šesté a sedmé ročníky byly změněny na smíšené třídy. Během 60. a 70. let proběhly další důležité reformy. Sociální demokraté souhlasili s všeobecným devítiletým vzděláváním, smíšenými třídami, neznámkováním a nezkoušením. Liberálové ale argumentovali, že jsou zanedbány individuální potřeby nadaných žáků, kteří by dále chtěli pokračovat ve studiu na akademické úrovni. V 90. letech se sociální demokraté zasazovali i o dvanáct let nevyběrové střední školy, to se jim ale prosadit nepodařilo. Podobnost skandinávského systému má své kořeny v historické spolupráci farmářů a dělníků, i když tyto strany nebyly vždy zcela nekonfliktní, vždy se dokázaly dohodnout a spolupracovat.

4.2 Uvádění teorie do praxe

S myšlenkou svobodné školy přišel v roce 1850 Christen Kold, ten ve své dizertační práci „Om Borneskolen“ - O škole pro děti, prosazoval názor, že spolu s veřejnými školami by měli být zavedeny soukromé školy, aby rodiče měli možnost vybrat odpovídající vzdělání pro své děti. V roce 1855 měli rodiče možnost zakládat soukromé školy a tím rozhodovat o vzdělávání svých ratolestí. Základní Grundtvigovou myšlenkou nebyly soukromé, svobodné školy pro elity, ale soukromé, svobodné školy založené na anglické tradici, na rozvíjení

---

³⁷ KORSGAARD, Ove. WIBORG, Susanne. *Grundtvig – the key to Danish Education?* The Danish University of Education, Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 50, No. 3, July 2006, pp. 364.

národní kultury a liberálního myšlení. Grundtvig tedy založil svobodné školy, svobodné od nadvlády církve a státu, a dále lidové školy – instituce zaměřené na vzdělávání dospělých.³⁸

4.3 Vliv menšin

Důležitý vliv na vývoj dánského vzdělávání měly a mají menšiny. V roce 1920 se do Dánska dostala německá menšina v důsledku všelidového hlasování ve Šlesvicku. Akt o vzdělávání na jižním jutském poloostrově „Sonderjyske soleordning“ vytvořený ministrem vzdělávání Jakobem Appelem zakotvený na velmi svobodných principech, povoloval německé menšině učit v mateřštině na veřejných školách. Dokonce si mohli zakládat i soukromé školy a dostávali na ně státní dotace. Kulturní a náboženské minority byly a jsou podporovány zákonem z roku 1855 o otevřených školách, za tento liberální přístup vděčí dánský školský systém Grundtvigovi a jeho stoupencům. Ovšem v období 1939–1945 docházelo k šíření nacistických ideologií.³⁹

4.4 Klíčové vlivy na školský systém

Grundtvig je v Dánsku víc než jen osoba, stal se symbolem. Symbolem kvalitního života a všech hodnot, které Dáni uznávají. Přispěl k chápání demokracie, sociálně zabudovaného systému státu, sjednoceného školství a k dalšímu společenskému vývoji. Některé jeho myšlenky byly špatně pochopeny nebo pro ně nebyl dostatečný prostor a historická základna.

Sjednocený školský systém není Grundtvigova zásluha. Je to dáno 150 let historického vývoje ve skandinávských zemích, založeného na svobodném vzdělávání. Tato tradice respektuje náboženské a etnické minority respektive jejich systém hodnot, který se promítnul do vzdělávání, a opravňuje je k založení si vlastní vzdělávací instituce. Toto je ze skandinávských zemí typické pouze pro Dánsko. Vývoj dánského školského systému, byl

---

³⁸ KORSGAARD, Ove. WIBORG, Susanne. *Grundtvig – the key to Danish Education?* The Danish University of Education, Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 50, No. 3, July 2006, pp. 370.

³⁹ KORSGAARD, Ove. WIBORG, Susanne. *Grundtvig – the key to Danish Education?* The Danish University of Education, Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 50, No. 3, July 2006, pp. 375.

Grundtvigem zásadním způsobem ovlivněn, na jeho dalším rozvoji se podílela politická situace specifická pro skandinávské země a liberální přístup k menšinám specifický pro Dánsko.⁴⁰

„Folkehojskole“ neboli lidová vysoká škola je výsledkem společenského a kulturního klimatu v Dánsku a intelektuálním přínosem Grundtviga a pedagoga Ch. Kolda. První z nich vznikla r. 1844 v Roddingu v Severním Šlesvicku. Podnětem k rozvoji těchto škol byla i politická situace po válce mezi Pruskem a Dánskem a potřeba zlepšit vzdělání a schopnosti venkovské mládeže pro rozvoj jejich hospodářství. Tyto školy pracovaly svobodně podle nových principů, nezávisle na státním školském systému, a měly velmi kladný vliv na rozvoj a demokratizaci dánské společnosti. Časem se rozšířily po celé Skandinávii, v menším rozsahu do celé Evropy. Celoživotní vzdělávání, kterému tyto školy pomáhaly, je inspirací pro současnou Evropskou unii, jak o tom svědčí evropský program Grundtvig.⁴¹

Tyto školy, kterých je na Severu asi 400, najdete nejen ve všech pěti severských státech, ale i v autonomních oblastech na Faerách, Ålandech, v Grónsku i v sámských komunitách, kde působí ve prospěch boje za udržení kulturní identity těchto oblastí nebo tam žijících minorit. Díky zásadám, na kterých jsou tyto školy založeny, jsou z pedagogického hlediska nejsvobodnějšími školami na světě.

---

⁴⁰ KORSGAARD, Ove. WIBORG, Susanne. *Grundtvig – the key to Danish Education?* The Danish University of Education, Denmark. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 50, No. 3, July 2006, pp. 380.

⁴¹ *Den Folkehojskole ve skandinávském domě*. [online]. c2011, poslední revize 29. 08. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://www.severskelisty.cz>>.

5 JINÉ DRUHY VZDĚLÁVÁNÍ

5.1 Vzdelávání dospělých

Vzdělávání dospělých je proces, při kterém se dospělý člověk (osoba která ukončila své vzdělání ve formálním vzdělávacím systému) učí, za účelem změny znalostí, názorů, hodnot, schopností a dovedností. Vzdeláváním dospělých se rozumí všechny druhy vzdělávání vztahující se na k zaměstnání a profesní dráze, které jsou organizovány a financovány nebo financovány veřejnoprávními institucemi, poskytovány zaměstnavateli nebo financovány samotnými účastníky. Vzdelávání dospělých je součástí celoživotního učení, v posledních desetiletích se ve vzdělávací politice v celosvětovém měřítku prosazuje koncepce, že lidé se musí učit a vzdělávat v průběhu celého života. Nejde o prodlužování povinné školní docházky nebo o rozšiřování stávajících vzdělávacích systémů, ale o nový pohled na vzdělávání jeho roli v životě. Je nutné vytvářet motivaci k učení, ekonomické a jiné podmínky pro to, aby bylo vzdělání dospělých a celoživotní vzdělávání umožněno všem vrstvám obyvatelstva.⁴²

5.2 Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání je považováno za nepřetržitý proces, za připravenost člověka učit se novým věcem. Člověk v mladém věku dosáhne určitého stupně vzdělání, to mu ale nestačí pro „přežití“, proto se musí dále vzdělávat ať už samostudiem nebo v institucích k tomu určených. Skandinávské země do jádra své politiky postavily vzdělávání. Proto se zde podařilo zvýšit podíl vysokoškoláků jak státními investicemi, tak vytvořením postupného vzdělávacího systému, ve kterém je populace vzdělávána ve všeobecném vzdělávacím cyklu.

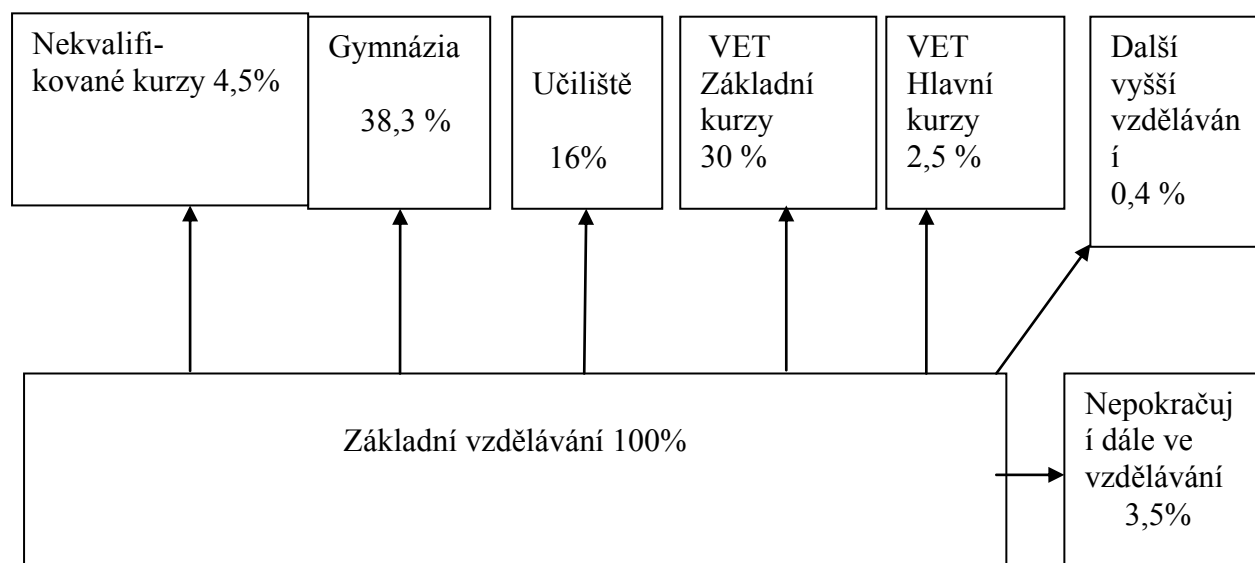
---

⁴² TICHÁ, MARKÉTA. Možnosti inspirace dánským systémem vzdělávání dospělých [online]. [cit. 2011-12-01]. Bakalářská práce (Bc.). Dostupný z <http://is.muni.cz/th/180476/ff_b_a2/u> 32.

5.3 EUD „erhvervsuddannelser“ program celoživotního vzdělávání

EUD „erhvervsuddannelser“ vzdělávací program spravuje akt o dánském vzdělávání „The Danish Vocational and Educational Training System (dále VET)“ je součástí všeobecné vzdělávací soustavy a jako takový má za úkol rozvinout všeobecné, osobní a profesní dovednosti u mladých lidí. Tento program se nevztahuje pouze na mladou populaci a uplatnění se na trhu práce, ale poskytuje i celoživotní vzdělávání všem věkovým kategoriím. Skládá se ze třech základních principů. Školitelé v tomto programu mají teoretické, praktické a personální znalosti, které jsou vyžadovány trhem práce. Sociální partneři jsou zakomponováni do každodenní rutiny systému a celostátní vzdělávací program je flexibilní potřebám vzdělávaných. Program VET je určený pro studenty šestnáct let a výše, a pro dospělé nad dvacet pět. V následující tabulce uvedu v procentech, na jaké typy škol studenti pokračují po ukončení základního vzdělávání.⁴³

Tabulka č. Rozčlenění populace

Zdroj: *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. 8. s. 15.*

⁴³ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 16.*

Jak můžeme vidět z následující tabulky, asi 30 % mladé populace začne VET kurzy po dokončení základního vzdělávání. Z celkového počtu 27,1 % dokončí VET program, 9,2 % dokončí obchodní vzdělávání, 18,4% technické vzdělávání a 5 % se sociální a zdravotnickým zaměřením. Učitelé VET programů jsou v 55,6 % zastoupeni mužským pohlavím a 54,7 % instruktorů tvoří ženy. Průměrný věk školitelů je dvacet až dvacet pět. Z pedagogů je 98 % Dánů a 2 % jiných národností. Z celkového počtu studentů 79,1 % dokončí obchodní kurzy, a jen 55,9 % dokončí technické kurzy. Ministerstvo školství „Undervisningsministeriet“ se v současné době hlavně v technických oborech potýká s problémem, že téměř polovina účastníků kurzy předčasné opustí. Co se úspěšnosti týká 80 % z těch, co splnili VET, se následně uplatní na trhu práce nejpozději do roka po ukončení kurzu.⁴⁴

Na systému VET se podílí velké množství účastníků, nejen sociálních partnerů, ale i univerzit, podniků, učitelů a učňů. Spolupráce s Ministerstvem školství, podniky a sociálními partnery zajišťuje profesionální úroveň kurzů a hlavně následné uplatnění jeho absolventů. Ministerstvo školství každoročně upravuje kurikula pro VET kurzy a dohlíží na jejich správné plnění. Výbor pro kvalifikační vzdělávání „Radet de grundlaggede erhvervsrettede uddannelser – RED“ je zodpovědný za rozšiřování kvalifikace a celkový průběh kurzů. Zajišťují kurzům autonomii, ale jsou také oprávněni provést inspekci.

Sociální partneři zaručují programům poptávku na pracovním trhu, organizace programů je přizpůsobena aktuálním požadavkům obchodních a průmyslových společností. Sociální partneři jsou zastoupeni prostřednictvím místními úřady i národními komisemi. Mezi sociální partnery patří již zmiňované Ministerstvo školství, obchodní komise „de faglige udvalg“, místní vzdělávací kurzy „de lokale uddannelsesudvalg.“ Obchodní komise dávají cenné rady v oblasti specifikaci kvalifikace, vztahující se k jejich sektoru co se týče délky trvání, obsahu a ohodnocení programů. Dalším důležitým úkolem je zajišťování spolupráce s firmami, zajišťování prostorů s technickým vybavením a vydávání certifikátů pro absolventy kurzů. Místní vzdělávací kurzy asistují univerzitám při plánování programů, zajišťují spolupráci

---

⁴⁴ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark:* Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 18.

mezi vyššími odbornými školami a pracovním trhem. Ministerstvo je zodpovědné za školní záležitosti, sociální partneři za pracovní záležitosti.⁴⁵

Školení poskytují vyšší odborné školy, vysoké školy a firmy. Nabízejí tři typy kurzů: technické, obchodní a kombinované. Existuje asi 100 škol nabízejících tento typ školení, jedná se o krátkodobé vyšší vzdělávání „korte videregaende uddannelser“ (dále KVU) a odborné vzdělávání dospělých. Tyto vysoké školy jsou nezávislé veřejné organizace a mají svou vlastní správní radu. Místní plán musí zahrnovat popis kvalifikace učitelů, technické vybavení, spolupráci mezi školami, spolupráci mezi učiteli a firmami, vzdělávací plán a evidované záznamy.

Praktická část školení probíhá ve firmách, které byly vybrány obchodní komisí, k tomu, aby byly vybrány, musí mít odpovídající technické zázemí. Dále musí uchazečům nabízet takové kvalifikace, které jim v budoucnu budou potřebné v rámci požadovaného povolání.

Snad nejdůležitější složkou celého systému jsou samotní uchazeči. Ti ovlivňují školy svým přístupem k přípravě na vyučování a také prostředím školy. Učni spolupracují na plánu kurzů společně se studentskými radami. Učitelé zadávají na hodině různé dotazníky a evaluace, na základě kterých vyhodnocují průběh hodiny a podle nich pak upravují další program kurzu. Učni se tedy mohou aktivně přispět k rozložení témat a k zadávání úkolů. Evaluacím předmětu přikládají zásadní význam. Příklad z praxe: V jedné hodině nám rozdali velmi podrobné dotazníky, jejichž vyplnění trvalo cca 60 minut. V následující hodině se výsledky dotazníků rozebíraly cca 90 minut. Dánské učitele opravdu zajímá, jak studenti hodnotí jejich předmět a snaží se brát v potaz všechny připomínky.

Tyto kurzy jsou velmi flexibilní. Nabízejí uchazečům individuální možnosti v rámci obsahu i času. V programu jsou skloubeny potřeby studentů i podniků. Pro lepší představu, kdo všechno se účastní celého procesu, uvádíme následující tabulku.

---

⁴⁵ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 22.*

Tabulka č. 11 Individuální předměty

Národní úroveň	Parlament	Zákon	Poradní komise IVET „Initial Vocational Education and Training“	Národní kurikula
	Ministerstvo školství	Všeobecné nařízení programu VET		
	Obchodní komise	Předpisy	-školní učitelé - školní odbory - podnikové odbory -soc. partneři atd.	
	Obchodní komise	Vzdělávací směrnice		
Školní úroveň	Školní výbor	Vzdělávací plán	- Místní organizace -sociální partneři -podniky	Školní kurikula
	Učitelé	Učební plán		
ROZHODOVÁNÍ PRODUKTY PORADCI				

Zdroj: *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark:* Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 25.

Nyní se zaměříme na rozboru kurzů. Jsou dvě dráhy, kterými se mohou čerství uchazeči vydat: školní nebo firemní. Zájemci se mohou zapsat na základní kurzy nebo začít ve firmě, s kterou mají výcvikovou smlouvu. V obou případech školní období tvoří 1/3 a 2/3 času je zasvěcen praktickému tréninku v prostorách firmy. Dále VET programy jsou rozděleny na základní kurzy a hlavní kurzy. Základních sedm kurzů:

- bytová výstavba
- řemesla a inženýrství
- transport a logistika
- technologie a komunikace
- potravinářství
- administrativní a finance

Prvních šest kurzů zahrnuje technickou přípravu a trvá od deset do šedesát týdnů, podle potřeb a možností firmy a stupni požadované kvalifikace. Pro administrativní a finanční trénink trvá příprava třicet osm až šestnáct týdnů, potom následuje hlavní kurz, který trvá dva až tři roky. Dále VET programy trvají zhruba čtyři roky, v některých případech se vyskytuje doba trvání od osmnácti měsíců do pěti a půl roku.

Školení má dvě části: základní a hlavní kurz. Základní kurz se skládá z povinných a volitelných předmětů. Délka pro technické programy se pohybuje kolem dvacet týdnů, pro administrativu a finance je to různé. Každý kdo dokončí základní vzdělání, se může přihlásit na základní kurz, na pokračování v hlavním kurzu je potřeba smlouva s příslušným podnikem. Hlavní kurz trvá mezi tři roky, z toho je teoretickému studiu ve škole věnováno čtyřicet týdnů. Hlavním úkolem je aplikovat naučené poznatky v praxi. Přehled kurzů podle délky trvání a zaměření uvedeme v následující tabulce.⁴⁶

---

⁴⁶ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark:* Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 29.

Tabulka č. 12 Kurzy

Počet programů	Délka	Kvalifikace
23 krátkých	1,5 - 2 roky	Správce počítačové sítě Technik větrných turbín „Green-keeper“- pečuje o zeleň Sociální a zdravotní sekretářka
50 neúplných	1,5 - 3 roky	Podpůrný počítačový technik Grafický designér Zpracovatel dřeva Prodavač
200 standardních	1,5 - 5 let	Datový technik Pekař Opravář kol Výrobce bot

Zdroj: *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 40.*

Je patrné, že délka kvalifikace odpovídá náročnosti povolání. Nejkratší je program pro tzv. „greenkeepery“ (starající se o zeleň, tento obor je nabízen v zahradnických školách i u nás, absolvent tohoto oboru se stará o travnaté plochy př. golfová hřiště atd.) jeden a půl roku a nejdelší je program datový technik s délkou trvání pět let. Dánská vláda pracuje na nové koncepci školních, praktických a firemních kurzů podle nového modelu. Program se bude skládat ze tří částí. 1. Školní dráha skládající se ze základního kurzu dvacet týdnů, hlavní kurz založený na teorii ve škole a praxi ve firmě. 2. Podniková dráha složená z kurzů ve firmě trvajících tři až šest měsíců, základního kurzu v délce dvacet týdnů a hlavního kurzu,

ve kterém se doplňuje teoretická a praktická složka. 3. Praktická část složená z jednoroční praxe ve firmě a hlavního kurzu v podobě kombinace teorie a praxe.

S rozvojem technologií a potřeb jednotlivých podniků a s globalizačními tendencemi, se i dánský systém VET transformuje, aby vyhověl potřebám uchazečů a firem na celosvětové bázi. Inovace probíhají v posledních 5 letech.⁴⁷

Základní program je ukončen závěrečnou zkouškou složenou ze samostatného projektu a ústní zkoušky. Hlavním cílem je dokázat, že student splňuje potřebné kompetence. Součástí projektu jsou praktické otázky, dotazuje se na ně zkoušející, který uchazeče nikdy předtím neučil nebo odpovídající osoba z místní firmy. Hlavní kurz je ukončený po požadované době studia, většinou se skládá z testu z praktických i teoretických otázek. Sestavují ho obchodní komise.

Ke kvalifikaci na učitele těchto kurzu požaduje nejméně pět let praxe nebo dva roky ve všeobecných předmětech. Učitelé všemocných předmětů většinou mají bakalářský nebo magisterský diplom. Učitelé bez pedagogického tréninku musí získat diplom na vysoké škole, kurz trvá dva roky.

5.4 EGU „Basic vocational and educational training“

Tento program je přizpůsobený zaměstnanosti i vzdělávání. Bývá označován jako alternativní program, ve kterém je praxe kombinovaná s jedním a půl rokem až třemi lety trvající výukou na školní bázi. Jde o rozšíření požadované kvalifikace. Hlavní cílovou skupinou populace jsou občané pod 30, žijící v obcích, kteří neabsolvovali patřičné vzdělání, kteří hledají práci, většinou se jedná o prakticky orientované lidi, pocházejících s chudších rodin s malými ambicemi co se vzdělávání týče. Každoročně se programu účastní kolem 1250 studentů. Programy jsou ušity na míru jednotlivým potřebám a přáním uchazečů, většinou se uskutečňuje do 20 až 40 týdnů. Skládá se z praktické i teoretické části.⁴⁸

---

⁴⁷ *The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2008. s. 53.*

⁴⁸ *Basic vocational education and training (EGU). Undervisnings Ministeriet. poslední revize 23. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.*

5.5 Soukromé školy

Za vznik soukromých škol vděčí dánská populace N. F. S. Grundtvigovi a J. Ch. Koldovi, v roce 1915 to bylo oficiálně uzákoněno a garantováno ústavou. Soukromé školy se dělí na několik kategorií: - malé nezávislé školy v zemědělských oblastech „friskoler“

- velké nezávislé školy v průmyslových částech města „privatskoler“
- náboženské školy
- pokrokové školy
- školy s určitým zaměřením, př. škola Rudolfa Steinera
- školy německých minorit
- školy imigrantů

K základní charakteristice soukromých škol patří, že jsou menší než městské školy. Malé nezávislé soukromé školy se drží výuky v podobě devátého ročníků na základní nebo městské škole. Soukromé střední školy dostávají stejný grant od státu jako základní soukromé školy. V Dánsku je okolo dvacet škol, které si obstarávají 6 % z celkového počtu žáků. Liší se od základních soukromých škol tím, že se řídí podle stejných pravidel jako veřejné školy a to z důvodu, aby měli všichni stejné šance u závěrečné zkouška „Studentereksamen.“ V následující tabulce uvedu počet žáků, a jaké školy navštěvují, pro lepší představu zastoupení škol v populaci.

Tabulka č. 13 Žáci a školy, které navštěvují

Počet žáků				
Školní rok	Městské školy	Soukromé školy	Celkem	% v soukromých školách
2006/2007	595,573	92,090	687,663	13,39
2007/2008	586,435	91,232	677,667	13,40
2008/2009	579,637	95,931	675.568	14,20

Zdroj: *Private Schools*. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

6 EKONOMICKÉ PODMÍNKY

Ekonomické podmínky

Dánsko má velmi dobré ekonomické podmínky pro financování školství. Funguje zde metoda financování všech typů škol a vzdělávacích kurzů v rámci celého školského systému kromě samostatně správních institucí a soukromých institucí.

Na začátku devadesátých let se do oběhu dostala nová metoda, na jejímž základě každá organizace dostává od státu základní grant. Finanční částka, kterou škola či organizace obdrží, závisí na typu kurzu. Samosprávně vzdělávací instituce mají příjmy v podobě grantů nebo mají vlastní zdroj financí (výdělečné aktivity, poplatky). Státní granty tvoří 80 % z celkového zisku organizace. Organizace musí doložit, na co finance potřebují a na základě tohoto doložení je jim pak přiznáno. Soukromé instituce nemají nárok na příspěvek od státu (školy internátního typu).⁴⁹

Dánská politika razí heslo vzdělávání je klíčem ke znalosti a úspěšnosti. Nárok na zvyšující se kvalitu vzdělávání na všech stupních potvrzuje soutěživost v dnešní globální společnosti. Vzdělávání je přístupné všem bez rozdílu, zaručuje vysokou kvalitu a financování státem, díky Gruntvigovi zaručuje vzdělávání pro všechny věkové skupiny obyvatelstva, hlavním cílem je aktivní účast vzdělávaného a rozvoj týmové práce. Z 5, 4 milionu obyvatel 84,4 % mladé populace dokončí základní vzdělávání, 46, 6 % dokončí vyšší vzdělávání. Do vzdělávání stát investuje 15,6 %.⁵⁰

---

⁴⁹ TICHÁ, MARKÉTA. Možnosti inspirace dánským systémem vzdělávání dospělých [online]. [cit. 2011-12-01]. Bakalářská práce (Bc.). Dostupný z <http://is.muni.cz/th/180476/ff_b_a2/> u> 25.

⁵⁰ The Danish Education System. Danish Agency for Internatural Education. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://studyindenmark.dk/study-in-denmark/the-danish-way-of-teaching-1/the-danish-way-of-teaching-1>>.

7 PŘÍPADOVÉ STUDIE

7.1 Učitelé v konfrontaci s násilím ve škole, případová studie.

Násilí se ve školách objevuje v mnoha podobách, ať už slovní, fyzické, mezi žáky nebo mezi žákem a učitelem. Doktor Piotr Kazwan z polské univerzity v Gdaňsku se zabýval případem z dánských lavic, mezi učitelem a žákem. Hlavním cílem je pomocí konkrétního případu a řešení situace přiblížit mentalitu státu.

Dánsko je všeobecně vnímáno jako stát s nízkou kriminalitou. V lednu v roce 2008 se ve škole objevil případ slovní šikany žáka na učitele. Jedenáctiletý chlapec z Hellebackovy školy označil svého učitele za „pedofila“ na internetu. Učitelský sbor se ohradil proti této formě kyberšikany a usiloval o okamžité vyloučení žáka.

Místní správa na tento požadavek reagovala přeložením žáka do paralelní třídy. Přesto, že se student omluvil, učitelé trvali na jeho vyloučení a uspořádali dvou hodinovou stávku, aby veřejně vyjádřili svůj nesouhlas a strhli na sebe pozornost médií. Dále požadovali nový zákon na ochranu učitelů v širším mediálním kontextu, hlavně na internetu. Nezáleží na tom, zda se násilného aktu dopustí žák nebo učitel, doma nebo ve škole, sankce musí být jasné a bezpodmínečné. Internetové odkazy, zůstávají napořád a mohou si je prohlédnout miliony lidí, a tak si udělat zkreslený obrázek o člověku, kterého ani neznají.⁵¹

Díky stávce se změnil názor veřejnosti na náročnost a nebezpečí učitelského povolání. Na tomto příkladu se jasně ukazuje soudružnost kolektivu. Učitelé stáli při sobě, nenechali si líbit slovní šikanu, upozornili na slabé místo v zákoníku a ovlivnili názor veřejnosti ve velmi citlivém tématu, sexuálního harašení. Dánští učitelé zásadním způsobem ovlivnili vývoj celého případu, rozhodli se, stávkovali a obhájili svou čest a díky nim byla přijata nová legislativní opatření, donutili lidi zamyslet se nad problémem znovu ve světle nových

---

⁵¹ KOZWAN, Piotr. *Teachers and School Violence. A Comparative Study of Danish, American and Polish.* Journam of Alternative Prspctives in the Social Science (2009) Vol 1, No 3, pp. 736-747.

okolností. Polský autor z této případové studie dochází k názoru, že dánské učitelské prostředí je bezpečné a soudržné.⁵²

7.2 Úspěšní dánští ředitelé

Hlavním cílem této případové studie je dokázat kvalitu dánského školského systému na příkladu kvalitního vedení školy dvou dánskými řediteli na střední škole. Bylo pozorováno šest škol s žáky od šesti do sedmnácti let, na jedné škole pouze druhý stupeň a jedna odborná škola. Tyto školy byly vybrány jako reprezentativní vzorky s rozdílnou polohou složením žáků. Byly zkoumány dva typy škol: severní, ležící na předměstí velkých měst a školy ve středu města s dětmi ze sociálně slabších rodin. Pro přesnost údajů odborníci s kodaňské univerzity zpovídali učitele, ředitele, starosty a studenty.

Severní školy razí heslo: „Každý žák se může naučit víc.“ Žáci mají zodpovědnost a měli by se zúčastňovat politického dění na lokální, celostátní, internacionální a globální úrovni, měli by se všeobecně vzdělávat a zajímat se o to, co se děje kolem nich. V oblasti jsou děti převážně z finančně velmi dobře zabezpečených rodin, jejich rodiče jsou většinou mladší, mají učitelské vzdělání a zastávají významnou funkci v rámci komunity. Školy mají kolem 630 žáků a 55 učitelů, v posledních letech zaznamenaly boom, co se mladých uchazečů týče. Učitelé pod vedením města a ředitele pracují v týmech, jejich úkolem je zlepšit studentské prostředí a navodit domácí atmosféru. Učitelé školu hodnotí pozitivně, děti se ve škole cítí uvolněně a mají ty nejlepší předpoklady pro sebe rozvíjení. 80 % žáků se dostane na vysokou školu. Někteří učitelé tvrdí, že rodiny s dětmi se do této oblasti stěhují kvůli této škole. Profil ředitele je následující: Většinou je to muž, okolo 52 let a na škole je ředitel nejméně deset let, učitel je popisovaný jako profesionální workoholik, který se nepovyšuje nad své zaměstnance. Je respektován městem i celým učitelským sborem, ve kterém panují přátelské vztahy a výborná spolupráce. Učitelé ho popisují jako muže ochotného obětovat vše pro dobro školy, jako pedagogického a organizačního odborníka, profesionála. Tento muž na

---

⁵² KOZWAN, Piotr. *Teachers and School Violence. A Comparative Study of Danish, American and Polish.* Journam of Alternative Prspectives in the Social Science (2009) Vol 1, No 3, pp. 745.

svém místě se smyslem pro humor, fair play, s vizí do budoucna a s kreativitou génia se zdá být skoro jak superman.⁵³

Školy ležící ve středu města. V těchto školách je zhruba 800 studentů, byly postaveny kolem roku 1973 a jsou známé svou prestiží. 30 % studentů je bilingvních z rodin přistěhovalců. Na těchto školách je v posledních pěti letech zvýšená tendence zapojování se imigrantů do školních záležitostí. Učitelský personál tvoří většinou starší pedagogové, kteří se školou spolupracují od roku jejího založení, takže lze předpokládat, že mezi nimi vzniklo silné pouto. Ředitel je dokonce popisován jako otec a učitelé jako jeho děti. Ředitel nezasahuje do jejich práce, pouze je koriguje, ale nechává jim velkou svobodu. Učitelé hodnotí prostředí školy velmi pozitivně, indikátorem je pro ně fakt, že školu dosud opustilo jen velmi málo učitelů. Pedagogové jsou ve škole spokojeni a způsob práce jim vyhovuje. Ředitel uvádí, že 100 absolventů přiznává, že jsou schopni buď pokračovat v dalším vzdělávání, nebo se uplatit na trhu práce. Studenti hodnotí školu na základě volnočasových aktivit, kterých je bezpočet a na základě obtížnosti a pestrosti předmětů, která je podle nich na vysoké úrovni. Řediteli je většinou nad 60 let a vede školu nejméně 25 let. Personálem školy a studenty je popisován jako přívětivý, ohleduplný muž, který se stará o všechny členy týmu. Nevidí do hloubky do problematiky sekretárek a učebních metod, ale ví, že si najímá profesionály, kteří rozumí své práci, proto není potřeba zásadním způsobem zasahovat do jejich práce. Ředitelé mluví o „naší“ škole, „našich“ učitelích, „naší“ kultuře, kořeny sounáležitosti jsou hluboko prorostlé ve všech zákoutích školní instituce. Ředitel má vliv na rozvoj a učení žáků a na svůj personál, ale není tak viditelný jako u prvního typu škol. Školy jsou více demokratické a svobodomyšlné. V obou typech škol dochází k pravidelným poradám a mezi ředitelem a veřejností, ředitelem a učitelským sborem, mezi učiteli, učitelem a žáky a mezi žáky navzájem.⁵⁴

---

⁵³ *Successful school principalship in Danish schools*, The Danish University of Education, Copenhagen. Journal of Educational Administration. (2006) Vol 13, No 6, pp. 563-572.

⁵⁴ *Successful school principalship in Danish schools*, The Danish University of Education, Copenhagen. Journal of Educational Administration. (2006) Vol 13, No 6, pp. 563-572.

Ze studie vyplývá, že přístup ředitelů je nejdůležitějším činitelem v chodu školy. Dotazovaní studenti uvedli, že ředitelům se daří proto, že svým studentům naslouchají. V severním typu škol se výsledky studentů více řeší než ve školách ve středu města, je to dáno tím, že pocházení z bohatších vrstev, rodiče tedy do jejich vzdělání investují maximum, tito studenti mají větší ambice než studenti ve středu města. Přístup ředitelů v obou typech škol je založen na společných demokratických základech, což je podle Pedagogické fakulty z Kodaně, která prováděla tento výzkum, hlavním důvodem jejich výborných výsledků.

7.3 Výuka v přírodě „Udeskole“

Od roku 2007 byla ke klasické výuce ve třídách zavedena také výuka v tzv. „udeskole.“ Vzdělávání dětí od šesti do sedmnácti let probíhá jednou týdně venku v přírodě: v lese, na hřištích, ve školách přírodě, v parcích, na otevřených prostorách. Tyto změny měly příznivý vliv na vzdělávání. V Dánsku se vzdělávacím aktivitám pod širým nebem říká „friluftsliv“, což by se do češtiny přeložilo jako volné venkovní aktivity. „Udeskole“ je pojem pro výuku venku, pro celé hnutí za výuku v přírodě a zároveň označuje teorii, jak se má na výuku v otevřených prostorách nahlížet tedy v sociálních, ekonomických, politických a geografických souvislostech. Zjistilo se, že žáci jsou v přírodě více aktivní a zapojují se více než ve školních lavicích, což je jednoznačně ovlivněno prostředím. Ať už jde o psaní básní v přírodě, měření stromů, poznávání zvířat nebo historii regionu. Podle měření, které bylo provedené v Kodani, vzrostla fyzická a psychická aktivita žáků a zjistilo se, že díky pravidelné výuce venku se stmelil kolektiv třídy a prospělo to i vztahu žák – učitel. Dále se zjistilo, že venku jsou žáci více zvědaví a kladou učitelům více otázek, zatímco ve školních lavicích používají spíše deskriptivní jazyk. Obě prostředí vyžadují jiný pohled na problém a jiné metody jeho zkoumání. Kombinací venkovní a školní výuky vzniká ideální propojení teorie a praxe a způsobují u žáků rozvinutí žádoucích kompetencí. Venku mají žáci možnost formovat velké skupiny, mají větší volnost, svobodu rozhodování a více času proniknout do problému. Co se týče didaktických metod, studenti venku více experimentují, stejně tak učitelé průběžně mění pedagogické metody podle situace, tím se zlepšuje orientace v problému a umění rychlého a správného rozhodování. Také rodiče hodnotí výuku pozitivně,

právě z důvodu propojení teorie a praxe a také z pozitivního přístupu dětí ke škole, kterého si během výuky venku všimli.⁵⁵

„Undeskole“ má dobrý vliv na zdraví a sociální vztahy ve třídě. Pomáhá všestranně rozvíjet žákovi zájmy a spolu s výukou ve školních lavicích je ideálním modelem vzdělávání. Vzdělávání v přírodě není uzákoněno, školy si ho mohou vybrat a uskutečnit jako projekt. Jak již bylo zmíněno dříve, dánské školy mají volné vzdělávání. Musí splnit určité směrnice a obsáhnout danou látku, ale způsob jaký si k tomu zvolí je na nich. Od 90. let 50 učitelů z 60 začleňuje „udeskole“ do svého učebního plánu. Z celkového počtu škol využívá tento program asi 15 % institucí. V roce 2006 byly vytvořeny stránky pro šíření venkovní výuky. Stránky jsou podporovány většinou dánských měst a lesnických organizací a médií. Přes ekonomickou a politickou podporu zatím nedosahuje na podporu vládní. Je nutné zdůraznit, že úspěch venkovní výuky závisí především na správné organizaci a přístupu, tedy na osobě pedagoga. Důležitým argumentem pro uzákonění venkovní výuky je posílení mezipředmětových vztahů, zlepšení životního prostředí a možnost žáků lépe se začlenit do okolí. Není potřeba speciální kurz pro učitele, ale je zapotřebí více času a samozřejmě peněz. Tento program se rozvíjí nejen ve Skandinávských zemích, jeho základní myšlenky se šíří napříč Evropou.⁵⁶

Dánská legislativa má jednu velkou výhodu, je formulována velmi obecně, tím pádem nebrzdí dynamiku změn a každá škola ji může přizpůsobit svým potřebám, proto se jim daří otevřít školu mimoškolním aktivitám a vlivům. Škola se stává místem života celé komunity, není od života oddělena, není spojena s povinností, ale rodiče a jejich děti mají možnost celou soustavu ovlivňovat.

---

⁵⁵ BENTSEN, Peter. *Towards an understanding of udeskole: education outsider the classroom in Danish context.* University of Copenhagen. Education 3–13 (2009) Vol. 37, No. 1, pp. 30–41.

⁵⁶ BENTSEN, Peter. *Towards an understanding of udeskole: education outsider the classroom in Danish context.* University of Copenhagen. Education 3–13 (2009) Vol. 37, No. 1, pp. 35.

7.4 Pohled Dánů na české studenty

Jako případovou studii uvádím názor vysokoškolské profesorky z Dánska Christel Tarberová, která několik let žije v Praze a učí dánštinu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Tvrdí, že první co jí v Praze překvapilo, bylo zdvořilé chování průměrného Čecha na veřejnosti. Říká, že v Dánsku by se jí nikdy nestalo, aby jí nějaký muž podržel dveře a tady v Praze si na to musela dlouho zvykat. Což je dáno rovnoprávností ve skandinávských zemích, nerozlišují mezi ženou a mužem jako slabším a silnějším, ale jsou si naprosto rovní čili rovnoprávní. Dále uvádí svůj úžas z toho, když poprvé viděla cestující v tramvaji uvolnit sedačku. Uvádí, že to se v Dánsku vidí málokdy. Později, když začala češtině více rozumět, pochopila, že tato zdvořilost je hluboce zakořeněná i v jazyce. To si uvědomila, když matce své české kamarádky tykala. Vykání matce své kamarádky je však v Dánsku nemyslitelné. Tyká se tam jak starším lidem, tak předsedovi vlády. Méně jednoznačné jsou její zkušenosti vyplývající z mého působení na univerzitě. Studenti, kteří opakovaně omlouvají své absence, jako by žádali rozhřešení, kteří jí dávají zjevně opsané domácí úkoly nebo kteří při ústní prezentaci čekají na učitelovo souhlasné kývání, místo toho aby udržovali oční kontakt se zbytkem publika, tedy svými spolužáky, působí dojmem, že „se učí kvůli učiteli“, místo aby „se učili pro život“. Ten druhý princip je přitom nejoblíbenějším pedagogickým sloganem v současném Dánsku.⁵⁷

---

⁵⁷ *Seveřané o Česích: odlišné přístupy k vzdělávání.* [online]. c2011, poslední revize 29. 08. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <http://www.severskelisty.cz>.

ZÁVĚR

V předkládané diplomové práci jsem se zabývala vzděláváním a školským systémem v Dánském království. Na závěr zhodnotíme poznatky, které práce přinesla a popíšeme paralely a rozdílnosti v obou systémech. Dánský vzdělávací systém je flexibilnější na poli středoškolského i vysokoškolského studia. Vzdělávání dospělých a celoživotní vzdělávání je propracovanější než u nás. V Dánsku je důležitá podpora i neformálního vzdělávání, u nás je zanedbatelná.

Studenti jsou všeobecně spokojeni s příspěvkou státu na vzdělávání, s náročností studia i přístupem učitelů. Veškeré vzdělávání je hrazeno státem, dokonce i kurzy pro zahraniční studenty. Vztahy mezi pedagogem a studentem jsou přátelské, učitel nepůsobí jako autorita, ale jako kamarád. Komunikace mezi školou a studentem funguje okamžitě elektronickou formou.

Dánští pedagogové používají různé metody spolupráce: ve dvojicích, skupinové práce, samostatné projekty, nejoblíbenější je metoda skupinové práce formou projektů. Zkoušky na vysokých školách jsou většinou ústní, podle nových pravidel musí být u zkoušky přítomna další osoba, kvůli objektivitě a student si dokonce celý proces může nahrávat na diktafon. Známkovací škála na vysokých školách je rozmanitější a tím pádem objektivnější než u nás.

Co se týká vztahů žáků k učivu a vztahů mezi žáky, jsou Dánové na poli mezilidských vztahů více rezervovaní. Na akademické úrovni jsou studenti pečliví a svědomití a pravidelně se připravují na hodinu. Snad nejmarkantnější je rozdíl v obsahu a způsobu výuky. V Dánsku se velmi cení schopnost samostatného, kritického a analytického myšlení, schopnost tvorby subjektivního názoru na základě znalosti objektivních faktů či schopnost správného zacházení s velkým množstvím dat. Toto vše dánský vzdělávací systém podporuje už od prvního stupně základní školy, kde „učit se učit“ je hlavním cílem. To se ale někdy projeví negativně, na úkor faktografických znalostí. V tomto ohledu je Dánsko v přímé opozici k Česku. V našem školském systému se spíše klade důraz na memorování, a tím je opomíjeno praktické řešení problému v dané situaci. Domnívám se, že RVP (Rámcové vzdělávací programy) jsou správným krokem ke změně v přístupu ke školskému systému a skloubení faktografických znalostí s „učením se pro život.“

Ideálním systémem by byl kompromis mezi českým a dánským modelem. Demokratické myšlenky jsou zakořeněny hluboko v nás, v naší historii, kterou nelze vymítit. Zdržlivost a neschopnost vyjadřovat vlastní názor u nás je poznamenána také komunistickým režimem a hlavně výchovou.

LITERATURA:

ARNOTT, MARGARET. *The governance of schooling : comparative studies of devolved management*, 1967.

ABELSEN, K. Uteskole og laereprofesjonalitet. Teachers Viso nor Reality. Oslo, 2002.

CARLSEN, J. *The Danish Folkehøjskole. Royal Danish Ministry of Foreign Affairs*, 1993.

DEWEY, J. *Democracy and Education, Free Press*. New York: 1966.

DONSLUND, A.-M. *The Danish Folk High Schools. The association of Folk High Schools in Denmark*, 2001. ISBN: 87-89412-60-5.

ELF, NIKOLAJ FRYDENSBJERG: "Skriftlighed i overgangen fra folkeskole til gymnasieuddannelse". Dansk Noter, 3. Frederiksberg: Dansklærerforeningen. 2010. 28-32.

GRUNDTVIG. *N.F.S. Selected Educational Writings. The International People's College and The Association of Folk High Schools in Denmark*, 1991. ISBN: 87-88735-08-7.

KOZWAN, Piotr. *Teachers and School Violence. A Comparative Study of Danish, American and Polish. Journam of Alternative Prspectives in the Social Science* (2009).

NIEL, Egelund. *Profile sof Educational assessment in Systems Worldwide*. Department of Educational Psychology, The Danish University of Education. Copenhagen, 2005.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. 322s. ISBN 80-7178-579-2.

The Danish Vocation Education and Training System. Denmark: Danish Ministry of Education, Department for Vocation Education and Training, 2005. ISBN 87-603-2524-0.

Worldwatch Institute. State of the Word. Our urban future. An urbanizing Word. New York: W.W Norton and Company, 2007.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Arhus University. poslední revize 01. 02. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://www.au.dk/en/>>.

BENTSEN, Peter. *Towards an understanding of udeskole: education outsider the classroom in Danish context.* University of Copenhagen. Education 3 - 13 (2009) Vol. 37, No. 1, pp. 30 - 41.

BROSTROM, Stig. HENSEN, Henrik Ole. *Care and Education in the Danish Creche* [online]. [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://springerlink.com/content/>>.

CARROLL-BOEGH, Ann. *Internationalisation and teaching through English: A Danish perspective.* Research paper. European Journal of Physics, 27, 553-560. (2005). www.universitas212.bham.ac.uk/TandL/.../Thu2...

Citizenship Education across Europe. [online]. c2002, poslední revize 03. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<https://www.education.gov.uk/.pdf>>.

European Report on Quality Indicators of Lifelong Learning [online]. Brusel: Evropská komise, 2002 [cit. 2011-02-01]. 95 s. Dostupný z <<http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/Report.pdf>>.

Education at a Glance 2008: OECD Indicators [online]. [cit. 2011-02-01]. 380 s. ISBN: 9264198903.

Danish School of Education. poslední revize 01. 02. 2011 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.dpu.dk/en/aboutdpu/wwwdpudk/>>.

Factsheets about Denmark Factsheet Denmark. Ministry of Foreign Affairs of Denmark. poslední revize 09. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <www.denmark.dk/.../DenmarkOverview.pdf>.

Higher Education. Undervisnings Ministeriet. poslední revize 21. 12. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/Fact-Sheets/Higher-education>>.

L.COMBS, Stanley. *Notes on Danish teacher Education*. The Phi Delta Kappan, Vol. 36, No. 9, American Educators Abroad. 2010 [cit. 2011-12-01] Dostupné z <<http://www.jsor.org/stable/20341656>>.

Seveřané o Češích: odlišné přístupy k vzdělávání. [online]. c2011, poslední revize 29. 08. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://www.severskelisty.cz>>.

Successful school principalship in Danish schools, The Danish University of Education, Copenhagen. *Journal of Educational Administration*. (2006) Vol 13, No 6, pp. 563-572.

The Danish Education System. Danish Agency for International Education. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://studyindenmark.dk/study-in-denmark/the-danish-way-of-teaching-1/the-danish-way-of-teaching-1>>.

TICHÁ, MARKÉTA. Možnosti inspirace dánským systémem vzdělávání dospělých [online]. [cit. 2011-12-01]. Bakalářská práce (Bc.). Dostupný z <http://is.muni.cz/th/180476/ff_b_a2/u>.

Undervisnings Ministeriet. poslední revize 19. 10. 2010 [cit. 2011-02-01] Dostupné z <<http://eng.uvm.dk/>>.

Wikipedie [online]. c2011, poslední revize 03. 11. 2011 [cit. 2011-02-01] Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/vzdelavani>>.

Přílohy

Seznam příloh:

1. Logo university 1
2. Logo university 2
3. Mapa kampusu
4. Univerzitní park
5. Knihovna
6. Jezero v parku 1
7. Amfiteátr v parku
8. Aula
9. Studentský dům
10. Universitní komplex
11. Pohled na školní budovy
12. Státní knihovna
13. Školní knihkupectví
14. Nástěnka s vyučujícími v anglické sekci
15. Učitelská místnost v anglické sekci
16. Učebna na Humanitní fakultě
17. Učebna 2
18. Přednáškový sál
19. Počítačová učebna
20. Studentské koleje
21. Waldorfská škola v Arhusu
22. Církevní škola v Arhusu

Příloha č. 1

AARHUS UNIVERSITY

NEW .....
Logo univerzity 1

Zdroj: *Arhus University official website*. 2010 [cit. 2012-03-21] Dostupné z <[http://www.au.dk/en/](http://studyindenmark
http://www.au.dk/en/)>.

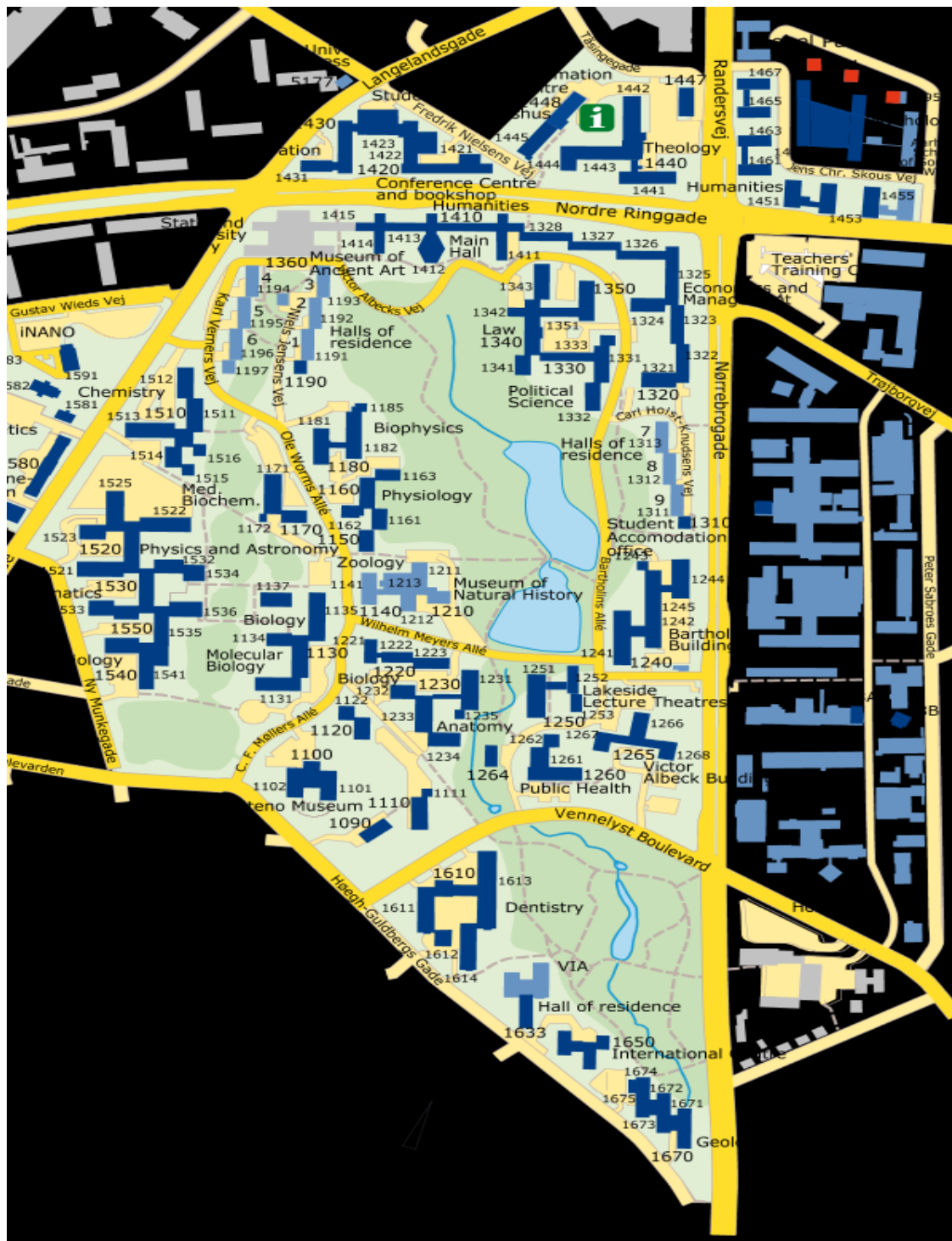
Příloha č. 2

Logo university 2

Zdroj: *Aarhus University official website*. 2010 [cit. 2012-03-21] Dostupné z <[http://studyindenmark
http://www.au.dk/en/](http://studyindenmark.http://www.au.dk/en/)>.

Příloha č. 3

Mapa kampusu

Zdroj: *Arhus University official website*. 2010 [cit. 2012-03-21] Dostupné z <<http://studyindenmark.http://www.au.dk/en/>>.

Příloha č. 4

Univerzitní park

Zdroj: Archív autorky, srpen 2010.

Příloha č. 5

Knihovna

Zdroj: Archív autorky, srpen 2010.

Příloha č. 6

Jezero v parku

Zdroj: Archív autorky, srpen 2010.

Příloha č. 7

Amfiteátr v parku

Zdroj: Archív autorky, srpen 2010.

Příloha č. 8

hc@cbeam.dk

Aula

Zdroj: Archív autorky, září 2010.

Příloha č. 9

Studentský dům

Zdroj: Archív autorky, září 2010.

Příloha č. 10

Univerzitní komplex

Zdroj: Archív autorky, říjen 2010.

Příloha č. 11

Pohled na školní budovu

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 12

Státní knihovna

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 13

Školní knihkupectví

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 14

Nástěnka v anglické sekci

Zdroj: Archiv autorky, 2010.

Příloha č. 15

Učitelská místnost v anglistické sekci

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 16

Učebna na Humanitní fakultě

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 17

Učebna 2

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 18

Přednáškový sál

Zdroj: Archív autorky, 2011.

Příloha č. 19

Počítačová učebna

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 20

Studentské koleje Skjoldhoj

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 21

Waldorfská škola v Arhusu

Zdroj: Archív autorky, 2010.

Příloha č. 22

Církevní škola v Arhusu

Zdroj: Archív autorky, 2010.